

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 18 JUNI 1947

No. 1571

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoofstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

BERICHT.

Over enkele dagen verschijnt het eerste na-oorlogse nummer van het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht”. De leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen deze uitgave gratis. Aan allen, die op „Economisch-Statistische Berichten” zijn geabonneerd, zal ter kennismaking een exemplaar van dit eerste nummer worden toegezonden.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week.....	483
Uit buitenlandse bron	483
Rusland en het Westen door <i>Mr K. P. van der Mandele</i>	484
Veranderingen in de economische structuur van Nederlands-Indië door <i>R. H. Haentjens</i>	485
De prijspolitiek ten aanzien van de caféprijzen voor bier en jenever door <i>J. H. D. v. d. Kwast</i>	488
Een bijzonder aspect in de gemeentefinanciën door <i>J. Hasper</i>	490
Verplichte aansluiting van openbare diensten en bedrijven bij de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties door <i>Mr H. A. Foyer</i>	492
Boekbespreking:	
Drs F. A. van den Hout, Over wezen en doel der arbeidsbemiddeling, bespr. door <i>W. v. d. Mast</i>	492
Aantekening:	
De economische positie van Japan	493
Internationale notities:	
Het goedkope metaal	494
Nog groter soberheid in Engeland	494
Engeland's nieuwe indexcijfer van de kosten van levensonderhoud	495
Het nationaal inkomen in Frankrijk	495
Ontvangen brochures	495
Geld- en kapitaalmarkt	496
Statistieken:	
Bankstaten	496
Werkloosheid in Nederland	497
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	497
Overzicht van de stand der Rijksmiddelen	498
In- en uitvoer van Nederland	499
In- en uitvoer van Nederlands-Indië	499
Stand van 's Rijks Kas	499
Havenbeweging	499

DEZER DAGEN

pogingen om tot een eind te komen en daarmee tot de kans op een nieuw begin.

In Indonesië staan de standpunten thans zeer scherp. „Mind at the end of its tether” om met H. G. Wells te spreken? Misschien nog niet. Volgens de laatste berichten is de Republiek bereid haar antwoordnota op nieuw vorm te geven. En van Nederlandse zijde heerst een stilte, waarin wel wordt gedacht.

Ook Rusland doet nieuwe pogingen. Gromyko diende een gewijzigd voorstel ten aanzien van de controle op de atoomenergie in. Het kwam de andere standpunten zelfs meer dan schuifelend tegemoet. Echter, om te spreken met het Afrikaanse gedicht „Die Besembos”: „stiefmoederlijk skraal was die eerste onthaal, waarmee ik mijn leven begon”. De overige gedelegeerden verwezen het voorstel naar een „minder belangrijke” commissie.

Dezelfde stemmen klinken opgewekt over het deze week door President en minister van Buitenlandse Zaken uitdrukkelijk gehandhaafde voorstel tot hulp der Verenigde Staten aan Europa. Groot-Brittannië, keert zich, voorlopig vragend, naar de Amerikaanse kant en blijkt ondershands reeds naar het bestek te informeren.

Wat moet het nieuwe bouwsel in Europa worden: archaïserende architectuur, nieuwe vormgeving of Potemkinade? De Russen, met het begrip der schijngevels uit hun geschiedenis het meest vertrouwd, houden het ook voor het Amerikaanse plan kennelijk op het laatste. Vandaar hun drang claims af te zetten in die gebieden, die zij hunnerzijds stevig kunnen onderheien.

Achter de wereldplannen gaat het dagelijks leven voort. In Frankrijk werd een staking beëindigd; Minister-President Ramadier kan zijn pogingen nog voortzetten. In België gaf de Minister-President, belaagd door telkens opflitsende stakingen van aangegeven duur, de noodzaak toe van partiële loonsverhoging. In Groot-Brittannië blijft bedachtzaamheid de hoofdtrek. Zolang de Amerikaanse voorstellen plannen zijn en de lening in de hand steeds sneller smelt, blijft versobering de kern.

Elk op zijn wijs en naar zijn toestand. In de Verenigde Staten, waar de conjunctuurtoestand een kentering ten kwade mogelijk maakt, gaat de belangstelling vooral uit naar de individuele druk der belastingen. Het voorstel van het Parlement tot een belastingverlaging, die de Regering \$ 4 milliard zou kosten, is door de President met zijn veto getroffen uit vrees voor inflatie.

En in Nederland? Huisvaderlijke zorgen. De minister van Economische Zaken heeft de huishoudingen vergeleken over de toekomstige reële voorzieningsmogelijkheden. Alles met spaarzaamheid, doch een sigaar toe om het te overdenken. Tegelijk wordt aan de dagelijkse munt gedacht: een nieuwe muntwet is voorgelegd: de nationalisatie van De Nederlandsche Bank voorgesteld. Halfjes zijn het vervaardigen niet meer waard. Stuivers zullen weer kunnen rollen. Maar op de bankbiljetten wil Minister Lieftinck liever zelf passen.

◆ Beschikbare krachten ◆

Mr in de rechten

veelzijdig ervaren, repres., ongeh., zoekt plaatsing in het bedrijfsleven, event. met fin. deeln. Br. no. ESB 931 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Jonge ass. bedrijfseconoom met enige tijd ervaring, jur. cand., zoekt een positie in het bedrijfsleven als

secretaris van directie

of assistent op de bedrijfseconomische afdeling van een groot bedrijf.

Algemeen ontwikkeld. Thans studierend in economie en bedrijfseconomie.

Brieven onder no. ESB 929, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Bedrijfschef/ass. der directie

Heer, 37 jaar, uitgesproken commercieel aangelegd, gewend verantwoordelijkheid te dragen en leiding, aan personeel te geven, brede algemene, alsmede technische ontwikkeling, bekend met de moderne bedrijfsadministratie en -leer, thans bedrijfschef/assistent van de directie, zoekt een passende, verantwoordelijke positie. Genegen event. naar buitenland te gaan. Br. onder no. ESB 932 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

◆ Vacatures ◆

PROVINCIE ZEELAND.

Gedeputeerde Staten van Zeeland roepen sollicitanten op voor de betrekking van

directeur

van een op te richten Economisch-Technologisch Instituut, bij voorkeur bedrijfseconoom of ingenieur, zo mogelijk met enige praktische ervaring.

Salaris nader te bepalen. Sollicitaties met volledige inlichtingen, ook omtrent verlangd salaris, vóór 1 Augustus a.s. aan de Commissaris der Koningin te Middelburg.

Wollenstoffabriek te Tilburg vraagt

chef van de administratie

Vereist is theoretische en praktische kennis op het gebied der moderne bedrijfsadministratie.

Br. met voll. inl. en m. opg. v. verl. salaris onder no. 3149 Adv. Bur. A. Ekering N.V., Appelstraat 200, Den Haag.

Accountantsassociatie Klijnveld, Kraayenhof & Co., vraagt voor haar kantoor te Amsterdam en bijkantoren in Nederland:

a) JONGE ACCOUNTANTS

lid N.I.V.A. of V.A.G.A.

b) 1e, 2e en 3e ASSISTENTEN

Sollicitaties te richten aan kantoor te Amsterdam, Tesselschadestraat 18.

ROTTERDAMSCHÉ BANKVEREENIGING

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

FINANCIERING

VAN

IMPORT-

EN EXPORT-

TRANSACTIES

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Herengracht 320 - Amsterdam

Beheer en Adviesgeving

voor

PENSIOENFONDSEN,
STICHTINGEN,
ONDERNEMINGEN
EN PARTICULIEREN.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooyo;

Drs. J. H. Gispén;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

Wij sluiten machinebreuk-, montage- en garantie-verzekeringen (zowel voor land- als voor scheepsinstallaties).

R. MEES & ZONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Beekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:

zoutzuur, (alle kwaliteiten)

vloesbaar chloor

chloorbleekloog

natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr K. P. van der Mandele, Rusland en het Westen.

Rusland heeft twee leuzen verkondigd: 1. de potentiële rijkdommen van een land moeten met eigen kracht worden geëxploiteerd, en 2. de productiemiddelen moeten in handen van de gemeenschap komen. Het is de vraag, of Rusland het kan stellen zonder buitenlandse, in casu Amerikaanse, hulp; aanvaarding daarvan betekent echter het prijsgeven van een doel, verwerping verdere ontberingen voor het volk. Socialisatie van de productiemiddelen sluit geen technisch privé-initiatief uit. Het Westen verwerpe haar echter, omdat zij het geestelijk privé-initiatief en daarmee de geestelijke vrijheid uitsluit.

R. H. Haentjens, Veranderingen in de economische structuur van Nederlands-Indië.

December 1941 bracht voor Nederlands-Indië het einde van de bestaande industrialisatieplannen, waarvan op dat moment een enkel onderdeel reeds ten uitvoer was gebracht.

Thans is, volgens schr., verhoging van de levensstandaard door industrialisatie het punt, waarop ieder politiek regiem zal worden beoordeeld. Uitingen zowel van Nederlandse als van Indonesische zijde wijzen erop, dat bij beide partijen het streven bestaat, zich op dit doel te richten. Schr. noemt als voorwaarde voor verwerkelijking: 1. creatie van een buitenlands valutabezit; 2. uitbreiding van de scholing van de Indonesische bevolking, en 3. overdracht van het nieuwste op het gebied van organisatie en techniek aan de Indonesische bevolking door middel van Nederlandse krachten.

J. H. D. v. d. Kwast, De prijspolitiek ten aanzien van de caféprijzen voor bier en jenever.

In tegenstelling met de situatie vóór de oorlog bestaat thans een aanzienlijk verschil tussen de caféprijzen voor bier en jenever; de bierprijs is naar verhouding sterk gestegen. Oorzaken: prijspolitiek en fiscale maatregelen.

Stijging van het verbruik van jenever t.o.v. dat van bier is onder de huidige omstandigheden niet te verwachten: de productie en rantsoenering van jenever zijn gebonden aan een maximum van 115 pCt. van het vooroorlogse verbruik. In de toekomst is, ten koste van de bieromzet, een grotere afzet van licht- en niet-alcoholische dranken en pas in de laatste plaats van jenever e.d. waarschijnlijk. De oplossing van het prijsverschil moet worden gezocht in verlaging van de bierprijs, niet in verhoging van de jeneverprijs.

J. Hasper, Een bijzonder aspect in de gemeentefinanciën.

In gemeentekringen hoopt men, dat in het kader van de nieuwe regeling van de financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten ook voor de gestegen uitgaven voor armenzorg een bijzondere regeling zal worden getroffen. In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag was in het 4e kwartaal 1946 resp. 1,76 pCt., 3,35 pCt. en 1,34 pCt. van de bevolking armlastig. Waar derhalve de kosten het gemiddelde te boven gaan, zouden extra-uitkeringen kunnen worden toegekend.

Mr H. A. Foyer, Verplichte aansluiting van openbare diensten en bedrijven bij de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties.

In tegenstelling tot de opvatting van de Vereniging van Nederlandsche Gemeenten poneert schr. de stelling, dat de motieven, die gelden voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie van particuliere ondernemingen, evenzeer gelden voor al die door de Overheid beheerde takken van productie, die economisch nauw bij het particuliere bedrijfsleven zijn betrokken.

UIT BUITENLANDSE BRON.

De Amerikaanse betalingsbalans over het eerste kwartaal van 1947 ziet er, naar voorlopige schattingen, volgens „The Commercial and Financial Chronicle” van 29 Mei jl., als volgt uit:

	4e kwartaal 1946	1e kwartaal 1947
	(in milliarden dollars)	
Exporten	3,1	4,1
Diensten	0,7	0,8
Totaal export	3,8	4,9
Importen	1,5	1,5
Diensten	0,4	0,4
Totaal import	1,9	1,9
Giften, van de Regering en particulieren, netto	0,6	0,7
Leningen, op lange en korte termijn	0,6	1,2
Verkoop van buitenlandse activa	0,9	1,2
Andere transacties	— 0,2	— 0,1
Totaal	3,8	4,9

Transacties met de Wereldbank en het Internationale Monetair Fonds zijn in deze cijfers niet begrepen.

Het nationaal inkomen van Amerika, in dollars van 1944, is thans ongeveer 64 pCt. groter dan in het laatste jaar vóór de oorlog, bijna drie maal zo groot als in het depressiejaar 1932 en 72 pCt. groter dan in het haussejaar 1929, volgens Leon H. Keyserling in een artikel: „Must we have another depression?” in „The New York Times Magazine” van 8 Juni 1947.

De wereldvraag naar petroleum wordt, blijkens „Petroleum Press Service” van Juni 1947, als volgt geschat¹⁾:

	(in duizenden barrels p.dag)		
	1946	1947	1951
Ver. Staten van Amerika	4.907	5.199	6.025
Westelijk halfrond (beh. U.S.A.) ..	820	888	1.080
Oostelijk halfrond (beh. Rusland) ..	1.527	1.721	2.288
Voorraadvergroting (U.S.A.)	119	39	—
Voorraadvergroting (andere landen)	58	—	11
Verscheppingen naar Rusland	48	48	25
Totaal	7.479	7.895	9.429

¹⁾ Behalve Rusland.

De Italiaanse staatsbegroting voor 1947-48 wordt, naar „The Times” van 11 Juni jl. mededeelt, wat de uitgaven betreft, geschat op 832 milliard lire, de inkomsten op 520 milliard lire. Het geschatte deficit bedraagt dus 312 milliard lire; eind April bedroeg het tekort voor het lopende jaar 610 milliard lire. Met betrekking tot de betalingsbalans rijzen eveneens ernstige problemen; om deze op te lossen heeft Italië elk jaar gedurende 3 of 4 jaar een aanzienlijk bedrag aan dollars nodig. Zo moet in de tweede helft van 1947 reeds \$ 350 miljoen worden gevonden; slechts \$ 150 miljoen van dit bedrag is in zicht.

Argentijnse maatregelen om de kosten van levensonderhoud te drukken werden, volgens de „Neue Zürcher Zeitung” van 14 Juni jl., getroffen in de kledingindustrie; een decreet maakt het de Regering mogelijk goederenvoorraden in beslag te nemen; fabrikanten moeten rechtstreeks aan de verbruikers leveren tegen de door hen in Augustus 1946 gedeclareerde groothandelsprijzen plus 40 pCt. Deze toeslag moet gedeeltelijk de kosten van de verdelingsorganisatie dekken, gedeeltelijk ter beschikking van de Regering worden gesteld voor andere maatregelen om het prijsniveau te verlagen.

RUSLAND EN HET WESTEN.

*East is east and west is west.
Will the twain ever meet?*

Het probleem Rusland is haast een obsessie geworden. Het houdt de Amerikaanse publieke opinie en de Amerikaanse politici bezig; het vormde het hoofdonderwerp van het Labour-congres in Margate en heeft onderwerp tegenstelling in de Engelse Labour-Party teweeggebracht; het was de aanleiding tot de vastenbrief 1947 der Roomse bisschoppen en — last not least — is het de oorzaak, dat het Nazi-Duitsland met al zijn wandaden en verfoeilikheden op de achtergrond is geraakt. Alles, wat tegen het communisme, tegen het bolsjewistische imperialisme, tegen het optreden der Russen in eigen land of als bezettende macht of op internationale conferenties gezegd en geschreven is, is zonder enige twijfel waar, maar het verklaart toch geenszins de algemene aversie, het wantrouwen en de huivering, die Rusland bij het Westen werkt. Ook rijst de vraag of de middelen, waarvan het bolsjewisme zich bedient, zoveel erger zijn dan die van vroegere regimes? Is er zo'n groot verschil tussen de huidige strafkolonies en het vroegere Siberië; tussen de moderne dwangarbeider, die met machinegeweer bewaakt en in toom gehouden wordt en de vroegere lijfeigene, die met de knoet werd geregeerd? Was de Tscheka zoveel minder hard dan de Gepeoe? Of is soms het Pan Slavisme pas in het brein van Stalin opgekomen? Neen, wij vonden het vroegere Rusland in menig opzicht even onbegrijpelijk, even onaanvaardbaar, voor ons als het tegenwoordige; alleen wij huiverden er niet voor en wanneer wij heel, heel eerlijk zijn, dan huiveren wij niet voor Rusland maar voor *ons zelf*. Wij huiveren, omdat wij stap voor stap, haast ongemerkt, onze eigen ondangig organiseren; het hoogste goed onzer christelijke cultuur — onze geestelijke vrijheid — aan het opgeven zijn voor een collectieve dictatuur *van allen over allen*. En wij huiveren, omdat wij beseffen hoe weinig diep blijkbaar de drang tot geestelijke vrijheid nog in ons verankerd ligt en hoe gemakkelijk „men” ter wille van materiële voordelen en materiële zekerheid een knechting van de geest aanvaardt.

Twee leuzen heeft het communistische Rusland onder andere aan de wereld verkondigd:

- 1e. dat de potentiële rijkdommen van een land uitsluitend diens eigendom zijn, d.w.z. dat deze uitsluitend *door* het land en *ten bate* van het land geëxploiteerd dienen te worden, zodoende de penetratie van buitenlands kapitaal verhinderend en ook de geestelijke activering door vreemde invloeden werend;
- 2e. dat de productiemiddelen in de hand van de gemeenschap (dus van de Staat, zijnde de georganiseerde gemeenschap) behoren te komen.

Wanneer wij de eerste leuze nader bezien, moeten wij toegeven, dat haar uitwerking een geweldige was. Zij werd de „slogan”, waarmee het Westerse kapitalisme en het koloniale stelsel bestreden, ondermijnd en ten val werden gebracht. Wij zouden een eindeloze reeks voorbeelden kunnen noemen; wij halen maar enkele aan. Het intrekken van de olieconcessies in Iran en Mexico; het opgeven van de extraterritoriale rechten in China; de terugtocht uit Egypte en het meest belangrijke niet te vergeten: de onafhankelijkheid van India en Indonesië.

Daarmede is een einde gekomen aan de „pénétration pacifique”; aan de „bloodless invasion” door het Westen. Het zou echter verkeerd zijn te veronderstellen, dat onafhankelijkheid „zonder meer”, zoals deze door de communisten gepropageerd wordt, de wereld ook maar één stap vooruitbrengt. Ten eerste kan zich absolute onafhankelijkheid alleen een land permitteren, dat in staat is zich volkomen van de buitenwereld af te sluiten, zoals Rusland dit tussen 1917 en 1941 deed; ten tweede waren de bij

uitstek liberale en koloniale mogendheden zoals Nederland en Engeland reeds lang op weg hun imperium in een „common wealth” te herscheppen, waardoor de gehoopte en nu verkregen „independence” op het hogere, niveau der „interdependence” geheven werd. Dit alles neemt niet weg, dat Rusland de eerste ronde in deze gewonnen heeft. De wereld is nu in naam onafhankelijk. Maar nog nooit is zij zich zó bewust geweest van haar afhankelijkheid van nieuw bedrijfskapitaal (werkkrachten, ideeën, geld) als na de catastrophale vernielingen van deze oorlog. Ook Rusland zou graag een milliardenlening willen hebben, uit de Verenigde Staten, om zijn wederopbouw te kunnen bespoedigen, want het is meer dan twijfelachtig, of het Russische volk, dat zich vijftien jaar lang bijna bovenmenselijke offers getroost heeft om zijn productievermogen op te voeren, nog weer een generatie of langer in staat en bereid zou zijn zijn consumptie wederom tot een minimum te laten beperken. De aanraking met het Westen heeft het bolsjewisme geen goed gedaan. Tijdens de oorlog kwamen al berichten uit Duitsland over Russen, die niet meer terug wilden omdat zij het in Duitsland materiëel zoveel beter hadden (en de Russische krijgsgevangenen waren er wel het slechtst aan toe!) en het is een open geheim, dat Moskou de terugkeer van zijn bezettingstroepen als een bedreiging van het systeem moet beschouwen.

De Sovjet-Unie staat nu op een tweesprong: maar zij weet van tevoren dat, welke kant zij ook uitgaat, de tweede ronde voor haar a priori verloren is. Herhaalt zij het experiment van vóór de oorlog en sluit zij zich weer totaal af van de buitenwereld — iets wat het meest in de lijn van de tegenwoordige machthebbers ligt — zo betekent dit opnieuw geweldige ontberingen voor het Russische volk; ontberingen, die alleen dan gerechtvaardigd zijn, wanneer het bestaan van het land op het spel staat. Kiest zij echter de weg van economische samenwerking met het Westen — dus de dollarlening — zo doet zij daarmee afstand van een van haar hoofdoelen: het verhinderen van de penetratie van buitenlands kapitaal. Waarom zou Amerika haar een milliardenlening verstrekken? Toch zeker niet om haar in staat te stellen om ongecontroleerd en onghinderd een machtsapparaat op te bouwen, dat t.z.t. tot een bedreiging voor de Verenigde Staten kan worden?

Mede dank zij de communistische propaganda hebben wij verschillende problemen onder de ogen moeten zien, zoals afhankelijkheid en onafhankelijkheid; crediteur-debiteur. Tijdens de eerste wereldoorlog is Amerika de grootste crediteur geworden en door de tweede is het in deze positie in hoge mate versterkt. Daarmede is de kloof tussen rijk en arm echter zó diep geworden, dat er geen mogelijkheid meer bestaat om leningen op commerciële basis aan te gaan noch om deze op dezelfde manier terug te betalen. De enige weg om uit deze impasse te geraken is het aangaan van een „partnership”, waarbij de ene partner de middelen en de andere de ervaring en de goodwill inbrengt. Dit is zich op het ogenblik aan het voltrekken, zonder dat men zich daarvan misschien duidelijk rekenschap geeft (Duitsland, Griekenland en Turkije zijn voorbeelden). Een partnership veronderstelt echter een gelijke geestes- en levenshouding. Kunnen wij deze tussen Rusland en de Verenigde Staten verwachten?

* *

De tweede leuze der Russische revolutie was, dat een eind aan de kapitalistische uitbuiting moet worden gemaakt en dat kon alleen verwezenlijkt worden, doordat de productiemiddelen in de handen van de gemeenschap (de Staat) kwamen. In de Sovjet-Unie is in de plaats van de particuliere ondernemer de Staat getreden en heeft het privé-kapitalisme voor het staats-kapitalisme moeten wijken, wat in de praktijk hierop neerkomt, dat de *openlijke* uitbuiting (voorzover van uitbuiting sprake was) door de *anonyme* uitbuiting van de Staat is vervangen, die zonder vrees voor concurrentie, oppositie of staking de

arbeider tot de perfecte moderne slaaf heeft gemaakt. Om kapitaalvorming door de enkeling zoveel mogelijk tegen te gaan, wordt de consumptie zo geregeld, dat het inkomen, al is het nog zo groot, schoon opgaat. Alleen de allereerste levensbehoeften zijn voor dragelijke prijzen verkrijgbaar. Alles wat ook maar de schijn van comfort of luxe heeft is zo duur, dat ook het hoogste inkomen slechts toereikend is om in een naar onze maatstaf zéér bescheiden welstand te leven.

Het bezwaar, dat de Westerse kapitalist, tegen het communisme en tegen nationalisatie in het algemeen heeft, namelijk dat het privé-initiatief uitgeschakeld wordt, is alleen ten dele juist, of beter gezegd, het raakt het eigenlijke vraagstuk niet. *Technisch* (materieel) privé-initiatief bestaat in Rusland in hoge mate, want zonder dit technisch initiatief zou de Sovjet-Unie nooit tot de geweldige prestatie in staat zijn geweest, die zij op industrieel gebied getoond heeft, en waardoor zij ook (naast het ongelooflijke uithoudingsvermogen en de grootse vaderlandsliefde van het Russische volk) ongetwijfeld de oorlog heeft gewonnen.

Wanneer wij ons echter met hand en tand tegen het communisme verzetten, zo verzetten wij ons, omdat wij daarmee ons allerhoogste goed, ons *geestelijk* privé-initiatief, onze geestelijke vrijheid opgeven. Wij verzetten ons, omdat wij geen nog zo volmaakte plannen willen uitwerken naar welke de mensheid zich heeft te schikken, waaraan zij zich heeft te onderwerpen. Wij willen geen systeem kweken, waarin alle leven wordt gemechaniseerd. Wij willen geen gevangenis mee helpen ontwerpen, al is het bestaan in de cellen nog zo onbezorgd en volmaakt en al heerst er binnen de muren een zekere vrijheid en privé-initiatief. Wij willen *mensen* opvoeden, die *levensmoed* en *levensdurf* hebben en die bereid en in staat zijn om de vraagstukken, die zich telkens weer aan ons opdringen onder de ogen te zien en deze met *behulp van allen en ten bate van allen* tot een zo goed mogelijke oplossing wensen te brengen.

Ik schreef, dat wij bij het noemen van Rusland vaak huiveren en wij huiveren, omdat wij weliswaar in naam de communistische „gevangenis” afwijzen, aangezien wij daardoor onze geestelijke vrijheid zouden verliezen, maar omdat wij desniettemin voet voor voet dit kostelijke goed prijsgeven en cel voor cel aan onze gevangenis bouwen en ons bovendien nog wijs maken, dat wij op het gebouw, wanneer het af is, de vlag der geestelijke vrijheid kunnen hijsen.

Willen wij redelijk zijn, dan moeten wij erkennen, dat Rusland met zijn tweede leuze de vinger op de wondplek van deze tijd heeft gelegd. Het alles overheersende vraagstuk van deze eeuw is: hoe, in welk tempo en in welke maat kan het Westen weer productief kapitaal vormen? Het antwoord voor arme landen ligt voor de hand: *alleen* door sparen, d.w.z. door de consumptie *vrijwillig* tot een minimum te beperken. Maar . . . daar moet iets tegenover staan; wil deze restrictie niet eenvoudig een drastische verlaging van onze levensstandaard en een verpaupering van de massa betekenen.

Willen wij werkelijk tot een rechtvaardiger verdeling van de aardse goederen en lasten komen, zo moet tegenover deze „uitgestelde” consumptie een aandeel in het nieuw te scheppen productieve kapitaal staan en moeten allen op de een of andere wijze deel kunnen hebben aan de productiemiddelen.

Het Russische communisme zegt, dat de productiemiddelen in de handen van de — georganiseerde — *gemeenschap* behoren. Wij menen, dat zij in het bereik van *allen* moeten kunnen komen en dat is het fundamentele verschil.

K. P. VAN DER MANDELE.

VERANDERINGEN IN DE ECONOMISCHE STRUCTUUR VAN NEDERLANDS-INDIË.

In zijn artikel „Omwentelingen in de wereldindustrie”¹⁾ schrijft Peter F. Drucker: „De snelheid, waarmee over de geheele wereld de landbouwende en grondstoffen producerende streken werden omgetooverd in industriegebieden, is één van de boeiendste ontwikkelingen van dezen tijd. . . . Op sommige plaatsen, zooals in de nieuwe staalcentra van Britsch-Indië, Centraal Brazilië en Oostelijk Turkije, heeft deze ontwikkelingsgang in tien jaar tijd meer dan 5.000 jaar overgeslagen; Nomadenstammen met een beschaving, die nog dicht bij het steenen tijdperk stond, werden plotseling arbeiders in een plaatijzerfabriek, een montagebedrijf voor tanks of een hydro-elektrische centrale. Landen, die twintig jaar geleden op industrieel gebied volkomen afhankelijk waren van hun invoer, produceeren heden ten dage niet alleen de goederen, die ze vroeger uit het buitenland betrokken, maar maken bovendien de machines, waarmee die goederen — zooals schoenen, textiel, papier, cement, kanonnen, schepen, ammunitie enz. — worden vervaardigd. In vele gevallen produceeren ze zelfs de machines, waarmee die machines worden gemaakt”.

Bij het lezen van deze woorden komt bij ons als vanzelf de vraag op: wat werd in Nederlands-Indië — een landbouwend en grondstoffenproducerend land bij uitnemendheid — op dit gebied gepresteerd? Werden ook hier in de afgelopen jaren gehele streken omgetooverd in industriegebieden?

Laten wij direct vooropstellen, dat er in Indië van toveren niets kwam.

Wél lezen wij in de algemene inleiding van de begrotingsvoorstellen 1941, dat „de opkomende industrie reeds in velerlei opzicht een plaats vervult, die van additioneel essentieel belang schijnt te zullen worden”; dat „een verdergaande ontwikkeling in die richting ongetwijfeld te verwachten is”; dat „tevens verwacht mag worden, dat Nederlandsch-Indië in de komende maanden over voldoende kapitaalruimte en ondernemingsgeest zal beschikken, om in de richting o.a. van de chemische nijverheid, de metaalnijverheid en de textielindustrie op den ingeslagen weg voort te gaan”.

Wél werden in dat jaar als primaire of fundamentele industrieën voor Nederlands-Indië gezien: een aluminiumfabriek, een caustic sodafabriek, een zwavelzure ammoniäfabriek annex sterk zwavelzuur- en salpeterzuur-fabricage, een staaloven voor scrapverwerking en een koperraffinaderij met walswerk, een multiplex- en een cellulosefabriek, een grootglasbedrijf, alsmede spinnerijen; voorts werden op basis van deze primaire industrieën verdere ontwikkelingen verwacht van de chemische industrie, weverijen, conservenindustrie, papierfabricage en kunstzijdeproductie en werden uitbreidingen tegemoet gezien van de hulpindustrieën als machinefabrieken, gieterijen, kistenfabrieken e.d.

Doch December 1941 bracht de oorlog met Japan en daarmee tevens het einde dezer industrieplannen, waarvan een enkel onderdeel reeds ten uitvoer was gebracht.

Belangrijk is het echter op te merken, dat, al werd er toen tenslotte niets getooverd, de wil tot toveren in elk geval aanwezig was, zij het ook op beperkte schaal en zij het ook, dat in deze plannen belangrijke in Nederlands-Indië aanwezige grondstoffen voorlopig braak zouden blijven liggen.

Waarom was die wil tot toveren toen aanwezig? P. H. W. Sitsen gaat hier in zijn werk „Industrial Development of the Netherlands Indies” vrij diep op in. „As is well known from the history of the development of other lands, when the level of income is increasing, the demands for food-products becomes to a great degree

¹⁾ Uit „The Saturday Evening Post”, Philadelphia, overgenomen door „t Venster”, No. 4.

inelastic at the moment that self-sufficiency is reached. At the same moment the demand for commodities begins to expand. It may be said that all indications of consumption in the N.E.I. make it clear, that between 1935 and 1939 this point was reached. During these years we see an increasing stream of secondary products going into the villages of the Javanese country-side and to those of the outer-islands. We see that gold, formerly an investment in the Indonesian world for the purpose of raising one's social standing, is parted with freely and used to provide the means of producing secondary products. It is clear that the people, formerly satisfied with a minimum of goods which they produced and bought only when absolutely necessary, gradually demanded more and were therefore willing to exert themselves more, although their requirements were still modest. *A new spirit has been born and its influence has become perceptible*¹⁾.

Ook Ir F. J. H. Davis meent, dat sedert 1900 de psyché van Indië's landbouwersvolk haast onmerkbaar is gegaan in de richting van welvaartsvermeerdering door industriële productie. Samenvattend komt hij tot de conclusie ²⁾, „dat de opkomende industrie hier te lande een essentiële factor is gaan worden van Indië's economisch bestel, met doelstelling: opheffing van de eenzijdige economische structuur, schepping van grotere werkgelegenheid, bereiking van een hooger levensstandaard der bevolking”.

Verhoging van de levensstandaard.

En hiermede zijn wij tenslotte aangekomen bij het punt, waar het om gaat; waar het thans in de gehele wereld om gaat. „Op dit ogenblik streeft de gehele wereld naar een hooger levensstandaard. Streken, die zich jarenlang geschikt hebben in armoede en ontbering, vragen nu een kans om zich economisch te ontwikkelen”. Aldus Edward R. Stettinius Jr. in zijn artikel „Ik geloof in de wereldvrede” ³⁾.

Dit is het punt, waarop ook hier in Nederlands-Indië elk politiek regiem zal worden beoordeeld: verhoging van de levensstandaard door industrialisatie. Het politiek regiem, dat hierin slaagt, zal door deze daad bewijzen het beste voor dit land te zijn; het politiek regiem, dat hierin faalt, verdoemt daarmee zichzelf.

De Indonesische levensstandaard op te willen voeren naar een wereldstandaard, waarbij het Amerikaans levenspeil als richtsnoer dient, moge thans een hersenschim lijken, toch is dit het enige doel, dat, welk politiek regiem dan ook, men hier te lande voor ogen mag hebben.

De vooroorlogse levensstandaard, waarbij een totaal volksinkomen van 2,5 milliard gulden ⁴⁾ over 17,4 miljoen werkers ⁴⁾ moest worden verdeeld — waarmede aan iedere werker een gemiddeld jaarinkomen van f 144 werd verschaft —, ligt te ver beneden de genoemde wereldstandaard dan dat een herstel van de vooroorlogse economische verhoudingen ook maar een ogenblik mag worden overwogen. De tijd, waarin de totale kapitaal-investeringen hier te lande niet meer bedroegen dan f 550 per arbeider, tegenover \$ 4.500 in de U.S.A. ⁴⁾, waarin het totaal aan mechanische arbeidskracht neerkwam op een cijfer van 1,8 pk per arbeider, tegenover 40, pk in de U.S.A. ⁴⁾, mag voor de historicus zijn betekenis hebben, als richtsnoer voor toekomstige economische planning, heeft hij zijn waarde voorgoed verloren.

Zelfs nu, op het moment, dat de vooroorlogse levensstandaard voor iedere bewoner van dit land een onbereikbaar dorado schijnt, moet dit worden gezegd.

¹⁾ „Een nieuwe phase in de industrialisatie van Nederlands-Indië” door Ir F. J. H. Davis (N.I.O.V. van Juli 1941).

²⁾ „Readers Digest”, Pleasantville, October 1946; overgenomen door „De Kern”, December 1946.

⁴⁾ P. H. W. Sitsen, „Industrial Development of the Netherlands Indies”.

Alles, wat op dit ogenblik op het gebied van rehabilitatie van vooroorlogse industrieën en im- en export wordt gedaan, mag zijn betekenis hebben als één middel tot tijdelijke verlichting van een welhaast ondraaglijke goederenschaarste, het einddoel van de economische werkzaamheid ligt elders.

Een voorbeeld: de textielvoorziening.

Het stillen van de huidige textielhonger kan in eerste instantie geschieden door herstel van de vooroorlogse import en door wederopbouw van de vooroorlogse textielindustrie.

Beide rehabilitaties zijn thans aan de gang.

Voor de invoer van textielgoederen richt men, evenals vóór de oorlog, wederom de blik naar Japan: thans zijn het niet de lage prijzen, doch is het de korte leveringstijd, die — overal elders 6 tot 8 maanden bedragend — deze importen aantrekkelijk maakt. Zo prijkt dan ook op de lijst van zichtbare aankoopmogelijkheden voor het eerste halfjaar 1947 Japan als no. 1 en sleept dit land voor zich niet minder dan 60 pCt. (60.440.000 yards) van de zichtbare aankoopmogelijkheden in de wacht.

Ook voor de rehabilitatie van het productie-apparaat, met een vooroorlogse capaciteit van 140 miljoen yards per jaar, tegenover een totale jaarbehoefte van 800 miljoen yards ⁵⁾, is men, althans voor de machine-onderdelen, eveneens op Japan aangewezen, uit welk land binnen afzienbare termijn importen van deze onderdelen te verwachten zijn, zij het ook op bescheiden schaal.

Doch naast dit tijdelijk stillen van de textielhonger door rehabilitatie van vooroorlogse industrieën en import staat de voorziening met textielgoederen op langere termijn. Hoe daarbij te werk gegaan zal moeten worden, wordt ten dele beantwoord in het Industrieplan 1941, om welke reden wij enkele punten uit dit plan hier naar voren willen brengen.

Volgens de opzet van dit plan zou een houtcellulose-fabriek ⁶⁾ grondstof leveren voor de kunstzijde-industrie, terwijl de vrij gunstig uitgevallen proeven met de aanplant van katoen in Oost-Java (Banjoewangi) de verwachting wekten, dat ook voor dit product de fijnspinnerijen in de toekomst een beroep zouden kunnen doen op de inheemse markt. De reeds bestaande spinnerij te Tegal met een jaarproductie van 3 miljoen kg garens zou drie nieuwe spinnerijen naast zich krijgen, t.w. een grófspinnerij in Demak voor de verspinning van de van ouds te Demak gewonnen bevolkingskatoen, alsmede een fijnspinnerij in Pasoeroean en een fijnspinnerij in Bodjonegoro. Tenslotte zou de vervaardiging van nieuw ijzer en staal (zij het in 1941 slechts door omsmelting en zuivering van scrap-iron) het mogelijk hebben gemaakt aan de bestaande machinefabrieken uitbreiding te geven en een textielmachinenvijverheid in het leven te roepen.

Op deze wijze zou zijn voorzien in de vestiging ener textielnijverheid, welke vaster in dit land zou zijn geworteld dan het vooroorlogs apparaat, waarvan de rehabilitatie thans als noodmaatregel ter hand is genomen.

Industrialisatie.

Wij menen met dit voorbeeld duidelijk te hebben gemaakt, wat wij bedoelden met onze opmerking, dat, ondanks herstel van vooroorlogse industrieën en im- en export, het einddoel van de economische activiteit elders moet liggen. Deze zal zich hebben te concentreren op een algehele industrialisatie van Nederlands-Indië, deze zal zich daarbij hebben te baseren op alle hier te lande potentieel aanwezige grondstoffen en deze zal zich

⁵⁾ Dr W. T. Kroese, „Voorbereidende maatregelen voor de rehabilitatie der Nederlandsch-Indische textielindustrie”, in „E.-S.B.” van 25 September 1946, No. 1533.

⁶⁾ Vergelijk in dit verband het huidige plan Bruynzeel inzake de vestiging van een houtpulpfabriek in Oost-Borneo.

hebben te oriënteren op een algemeen industrieel ontwikkelingsplan.

Betekent dit economische afgeslotenheid van de rest van de wereld? Verre van dien. Wijlen de heer Sitsen merkt in zijn artikel „Industrie in Nederland-Indië”⁷⁾ op, dat, hoewel sinds 1914 overal ter wereld industrialisatie van de vroegere grondstoffenlanden heeft plaatsgevonden, de uitvoer van de industrielanden naar die vroegere grondstoffenlanden is toegenomen. Hij haalt daarbij een artikel aan van Drs S. Korteweg, waarin deze opmerkt: „Het is een bekend feit, dat vóór den wereldoorlog de industrialisatie van de vroegere landen in vroeger afnemerslanden wel verschuivingen teweegbracht in de samenstelling van den industrieel export van de oude industrielanden, doch dat de omvang van den export naar die zich industrialiseerende landen niettemin bleef stijgen, o.a. door den gunstigen invloed, die de industrialisatie van agrarische landen op hun welvaartspeil placht te hebben”⁸⁾.

De vraag rijst in dit verband, in hoeverre thans reeds aan Nederlandse, zowel als aan Indonesische zijde, een streven naar verwezenlijking van het hierboven gestelde einddoel van de economische activiteit hier te lande tot uiting komt.

Aan Nederlandse zijde treffen wij in het voorontwerp Nijverheidspolitieke Richtlijnen 1946⁹⁾ o.a. het volgende aan: „Als onderdeel van de algemeene economische politiek heeft de nijverheidspolitiek ten doel:

- a. het medewerken tot het bereiken van een redelijke levensstandaard;
- b. de verheving van de volkswelvaart;
- c. de versteving van de economische weerbaarheid.

De Nijverheidspolitiek streeft naar:

- a. voorziening in de onontbeerlijke artikelen voor voeding, kleding en behuizing;
- b. voorziening in die artikelen, waarvan de productie economisch geboden is, en
- c. in die artikelen, waarvan de productie economisch verantwoord is”.

„Gestreefd wordt naar een, geheel Indonesië omvattenden, industrieel opbouw, welke is aangepast aan de in de verschillende eilanden beschikbare productie-factoren”.

„De industriele ontwikkeling wordt door de Overheid volgens jaarplannen opgezet en uitgevoerd; het heropbouwplan van het door den oorlog ontwrichte industriele apparaat zal een onderdeel uitmaken van het jarenplan, waarbij vooropstaat, dat slechts die bedrijven voor herstel in aanmerking komen, welke passen in het industrieel ontwikkelingsplan”¹⁰⁾.

Uit de toelichting op dit ontwerp nemen wij het volgende over:

„Vóór den oorlog (dus voor het industrieplan 1941, schr.) waren aard en omvang van de industrialisatie ondergeschikt aan de Indische (agrarische) exporteconomie. De aanmaak van industriele uitvoerartikelen, zoomede de vervaardiging van nijverheidsproducten, welke den import in belangrijke mate zouden kunnen schaden, diende zooveel mogelijk te worden vermeden. . . . Werden derhalve in 1937 (nijverheidspolitieke richtlijnen 1937) groepen van industriele artikelen aangegeven, welke productie vermeden diende te worden, thans is aan de orde, welke artikelen wel voor productie in aanmerking komen. Primair is hier de groep van artikelen, welke in de eerste levensbehoeften als voeding, kleding en behuizing voorzien. . . . Als eerste groep zijn de

artikelen genoemd, waarvan de productie economisch geboden is. Hierbij is gedacht aan de groep van zgn. basis- en hulpindustrieën, welke als ruggegraat van het industriele bedrijfsleven, zoomede voor de volkshuishouding van doorslaggevende beteekenis zijn. Tenslotte komen alle overige artikelen als derde groep op de ranglijst voor vervaardiging, echter met dien verstande, dat de productie daarvan economisch verantwoord dient te zijn. Bij deze laatste groep zal mede moeten worden gestreefd naar het vervaardigen van die industriele exportartikelen, waarvoor Indonesië bij uitstek in aanmerking komt. Vanzelf leidt de sociaal-geografische structuur er toe, dat op Java met zijn zeer dichte bevolking (ongeveer 350 zielen per km²) en een aaneengesloten afzetgebied van rond 47 miljoen zielen, het zwaartepunt van de verdere industrialisatie zal liggen, terwijl de Buitengewesten (ongeveer 20 zielen per km²) plaats kunnen geven aan die kapitaalintensieve bedrijven, welke een sterke binding aan de grondstofvindplaatsen vereischen”¹¹⁾.

Aan Indonesische zijde (waarvan de gegevens slechts sporadisch ter beschikking komen en dus geenszins op volledigheid aanspraak kunnen maken) werd in enkele artikelen in het Republikeins weekblad „Inzicht”, o.a. de wens geuit, in de behoeften aan kleding, voedsel en behuizing met inheemse grondstoffen en inheemse industrie te voorzien. Tegelijkertijd werd een intensieve industrialisatie als vereiste gesteld. Voorts maakte het dagblad „Merdeka” melding van de Preanger van de Republiek, autoriteiten om van de Preanger een industrie-centrum te maken, terwijl enige weken na de onderteekening van Linggadjati door Dr Gani werd bekend gemaakt, dat de Republikeinse Regering een tienjarenplan zal opstellen voor de herbouw van de bestaande en de vestiging van nieuwe productiemogelijkheden. Het plan zal streven naar verhoging van de levensstandaard, verhoging van de productie, internationale uitwisseling van exportproducten en tevens naar geleide economie.

Uit bovenaangehaalde uitingen van Nederlandse en Indonesische zijden mag worden geconcludeerd, dat bij beide partijen het streven bestaat het economisch handelen hier te lande te richten op het hiervoren omschreven einddoel. Indien op korte termijn een oplossing zou kunnen worden gevonden, waarbij zowel het Nederlandse als het Indonesische streven in één en dezelfde baan worden geleid, dan zou ook Indië, zij het laat, tenslotte nog kunnen worden omgezet van een vrijwel uitsluitend agrarisch land in een industrieel-agrarisch gebied, en zouden ook hier arbeider en boer een levensstandaard kunnen bereiken, die hun vóór de oorlog slechts door visuele waarneming bekend was. Doch laten wij ons vooral goed realiseren, dat in Nederlands-Indië op dit gebied een enorme achterstand bestaat, dat elders reeds de schoorstenen roken, terwijl hier het industrieel ontwikkelingsplan nog niet eens op papier staat. De weg naar deze industrialisatie zal dan ook hard en moeilijk zijn en enige dwingende voorwaarden zullen moeten worden vervuld, wil dit einddoel van de economische activiteit ooit worden bereikt.

Voorwaarden voor verwerkelijking.

1. De creatie van een buitenlands valutabezit, industrieel benodigde productiemiddelen. Daar dit valutabezit in eerste instantie slechts kan worden verkregen uit de opbrengst van de agrarische exportproducten, is het diep te betreuren, dat Nederlands-Indië om politieke redenen tot dusver niet bij machte was, de tijde-

¹¹⁾ Interessant is in dit verband de mededeling van de minister van Financiën van de nieuwe staat Oost-Indonesië, waarin de mogelijkheid van een herleving van plannen, zoals die na de eerste wereldoorlog bestonden, naar voren wordt gebracht. „Een Nederlandsch-buitenlandsch concern zou overwegen f 200 miljoen in Oost-Indonesië te investeren voor de vestiging van staal-, nikkel-e.a. bedrijven”.

⁷⁾ Industrienummer Economisch Weekblad, Mei 1941.

⁸⁾ Drs S. Korteweg, „Nederland en de toekomst van den internationalen handel”.

⁹⁾ Nijverheidspolitieke Richtlijnen voor Indonesië door Drs W. van Warmelo en Jhr Mr E. R. D. Elias; Uitgave Kolff, Batavia.

¹⁰⁾ Dit laatste geldt uiteraard niet voor de huidige rehabilitatie; immers, deze wordt thans aan Nederlandse en Indonesische zijde uitgevoerd, zonder dat een industrieel ontwikkelingsplan daarbij gelegenheid tot oriëntatie biedt. Schr.

lijk zeer hoge waarde harer agrarische exportproducten in deviezen, — en daardoor in productiemiddelen — te realiseren. Van dit licht uit bezien, worden de kosten van de politieke impasse niet zozeer gevormd door de drie miljoen Nederlands-Indische guldens, welke dagelijks aan de instandhouding van het leger worden besteed, als wel door de derving aan productiemiddelen en toekomstige welvaart, welke van de onmogelijkheid tot export op grote schaal het gevolg is.

2. Een enorme uitbreiding van de scholing van de Indonesische bevolking, welke thans vermoedelijk nog voor 84 pCt. uit analphabeten bestaat ¹²⁾.

3. Een onafgebroken, doch in bestanddelen steeds wisselende stroom van Nederlanders naar Nederlands-Indië, waardoor dit land de beschikking krijgt over Nederlandse krachten, die doorlopend „vers” zijn en daardoor in staat, het nieuwste van het nieuwste op het gebied van organisatie en techniek aan de Indonesische bevolking over te dragen.

Worden deze voorwaarden vervuld en wordt de industrialisatie van Nederlands-Indië eenmaal een feit, dan betekent dit, dat ook dit land met zijn grote natuurlijke rijkdommen en zijn arme bevolking de weg naar een hogere levensstandaard zal kunnen vinden, waardoor het eindelijk eens deel zal kunnen uitmaken van een wereld, die Wendell Wilkie als een en ondeelbaar zag, doch die in werkelijkheid in even zovele delen uiteenvalt als er verschillen in levensstandaard zijn.

Wij, Nederlanders, deze werkelijke eenvouding van de wereld bijdragen, door hier in Nederlands-Indië gedurende een korte periode van ons leven onze beste krachten in te zetten voor de verheffing van het levenspeil van een volk, waarmee wij — ondanks alles — meer dan drie eeuwen lang verbonden zijn geweest.

MAKASSAR., April 1947

R. H. HAENTJENS.

¹²⁾ Bij de volkstelling in 1930 bleek het aantal alphabeten — d.w.z. mensen, die in een of ander letterschrift een eenvoudige briefje kunnen lezen en schrijven — op Java 2,2 miljoen of 5,4 pCt., in de Buitengewesten 1,5 miljoen of 8 pCt. van het totaal aantal inwoners te bedragen. Tevens bleek, dat het aantal alphabeten in 1930 t.o.v. 1920 op Java met 238 pCt., in de Buitengewesten met 214 pCt., in geheel Nederlands-Indië met 228 pCt. was toegenomen. Aannemende, dat deze stijgende tendens zich sedert 1930 heeft kunnen handhaven, zo zou het aantal alphabeten thans 16 pCt. van de totale bevolking moeten uitmaken. Juiste gegevens ontbreken echter (de bovenstaande getallen werden ontleend aan Volkstelling 1930, Deel VIII, overzicht voor Nederlands-Indië, blz. 29 e.v.).

DE PRIJSPOLITIEK TEN AANZIEN VAN DE CAFÉPRIJZEN VOOR BIER EN JENEVER.

De prijzen voor bier en jenever voor gebruik ter plaatse van verkoop per glas van een bepaalde standaardinhoud waren bij het uitbreken van de oorlog reeds geruime tijd nagenoeg met elkaar in overeenstemming. Op 9 Mei 1940 bedroeg de prijs voor een glas jenever met ongeveer 40 cm³ inhoud in een volkscafé circa 17 cent. De prijs van een glas zwaar bier met een inhoud van 0,333 liter bedroeg in dergelijke cafés ongeveer 17 à 18 cent. Door het uitbreken van de oorlog en de gevolgen hiervan op het gebied van de productie en prijzen is een belangrijke verstoring opgetreden in de verhouding tussen de bieren en jeneverprijzen en wel in deze zin, dat, uitgaande van de vergelijkbare vooroorlogse standaardinhoudsmaat, bier relatief belangrijker duurder is geworden dan jenever.

De vraag rijst in dit verband, of en in hoeverre het verbruik van jenever ten opzichte van dat van bier als gevolg van dit gunstige prijsverschil zal worden gestimuleerd en welke maatregelen in dit geval zouden kunnen worden genomen om de ongetwijfeld zeer bedenkelijke consequenties hiervan uit een oogpunt van volksgezondheid tegen te gaan. Alvorens hierop in te gaan zal worden nagegaan, hoe het huidige verschil in prijs is ontstaan.

Het prijsverloop van bier sedert 9 Mei 1940.

Reeds in 1940 was een wijziging van de omzetbelasting aanleiding tot een verhoging van de bierprijs per glas met ongeveer 1 cent. Op dit niveau kon de prijs worden gehandhaafd tot 21 Mei 1943, toen een verhoging der accijns, alsmede de vaststelling van uniforme prijzen voor alle bierbrouwerijen aanleiding waren tot verhoging van de bierprijzen tot 23 cent. Op 11 Juli 1944 verscheen een nieuw prijsvoorschrift, waarin wederom als gevolg van accijnsverhoging („Kriegszuschlag”) een prijsverhoging werd afgekondigd, die neerkwam op ongeveer 3 cent per glas voor zwaar bier.

Na de Duitse capitulatie verkeerde Nederland ook op het gebied van de prijzen in een chaotische toestand. Een aanpassing der prijzen aan de verhoogde lonen en een rekening houden met de verhoogde kosten van onderhoud en vernieuwing der bedrijven bleek noodzakelijk, alsmede een verhoging van de prijzen der bierbrouwers.

Op grond van deze factoren is na de bevrijding een prijs afgekondigd van 32 cent voor een glas zwaar bier van 0,333 liter in de volkscafé's.

Het prijsverloop van jenever bij verkoop per glas sedert 9 Mei 1940.

Ook hier was de wijziging der omzetbelasting aanleiding tot een prijsverhoging van 1 cent per glas van 40 cm³ inhoud. Op 22 December 1941 vormde een accijnsverhoging, alsmede een verhoging, toegestaan aan de caféhouders, aanleiding tot een verhoging van de glasprijzen in de café's, waardoor de prijs in de volkscafé van 18 op 22 cent kwam te staan. Op 15 Juni 1944 kwam wederom een verhoging van de accijns af; de doorberekening hiervan echter in de prijs vond eerst plaats na de Duitse capitulatie, aangezien reeds spoedig in het geheel geen jenever meer werd afgeleverd. Na de bevrijding heeft het enige tijd geduurd, alvorens wederom tot aflevering aan de bedrijven is overgegaan. Met ingang van October 1945 is een rantsoen verstrekt van 40 pCt. van het normale gebruik in de jaren vóór de oorlog. Teneinde de zwarte handel in jenever, die te verwachten was, enige wind uit de zeilen te nemen, is aanvankelijk, om de caféhouders, die hun rantsoen op normale wijze onder hun klanten wilden verdelen, aan te moedigen, een zeer hoge prijs toegestaan, nl. 35 cent per glas van 40 cm³. Deze prijs is op 1 Januari 1946, toen het rantsoen werd verhoogd tot 50 pCt., verlaagd tot 30 cent. Op 1 November 1946 bleek het mogelijk, in verband met de verhoging van het rantsoen tot 100 pCt., opnieuw tot verlaging der prijs te geraken. Deze verlaging in prijs is gepaard gegaan met de bepaling, dat de glasinhoud ten minste 35 cm³ moest bedragen, als gevolg waarvan de borrelprijs per glas op 22 cent kon worden gesteld, waarop zij tot op heden is gehandhaafd.

De laatstgenoemde maatregel heeft van de zijde van het bedrijfsleven veel critiek opgeleverd, terwijl ook van andere zijden vragen zijn gerezen, welke o.a. tot uiting zijn gekomen in de vragen, gesteld door het lid van de Tweede Kamer, de heer Nederhorst. Voor een goed begrip van de door de Overheid genomen maatregelen, die voornamelijk de bestrijding van de zwarte handel, in jenever beoogden, dient een beeld te worden gegeven van de situatie, zoals deze zich had ontwikkeld.

De zwarte handel in jenever.

Sedert de invoering der rantsoening na de bevrijding was op ruime schaal zwarte handel ontstaan. Het is nog niet zo lang geleden, dat men in de café's te kust en te keur borrels voor f 2,50 tot f 1,50 per stuk kon krijgen, doch dat de borrels tegen de officiële prijs bij uitzondering en dan nog alleen voor stamgasten waren te verkrijgen. Deze toestand behoort thans gelukkig tot het verleden, doch er is niettemin onzichtbaar voor het publiek toch

een omvangrijke zwarte handel in jenever blijven bestaan. Deze zwarte handel, die zich voornamelijk afspeelt in de kringen der café-exploitanten, is in eerste instantie een gevolg van het feit, dat het aanbod ook bij 100 pCt. rantsoenering nog bij lange na niet in overeenstemming kwam met de vraag.

Anderzijds echter is de zwarte handel een gevolg van het systeem van rantsoenering; dit systeem namelijk vindt haar basis in de jaren vóór het uitbreken van de oorlog en het is logisch, dat tengevolge van de sedertdien gewijzigde omstandigheden thans een groot aantal bedrijven te weinig en een ander aantal bedrijven relatief te veel krijgt. Wat is namelijk het geval? Vóór de oorlog werd in luxe bars en avondbedrijven zeer weinig jenever gedronken, aangezien door het publiek bijna uitsluitend luxe dranken, zoals buitenlandse likeuren, whiskey en cognac werden gevraagd. Deze bedrijven hebben dus geen „basis” en geen toewijzing. Het publiek, dat deze bedrijven thans bezoekt, is bij gebrek aan beter genegen om jenever te drinken en bereid hiervoor hoge prijzen te betalen.

Verschillende volkscafé's daarentegen, waarin vóór de oorlog veel jenever werd gedronken (bijv. aan de grenzen, als gevolg van de mobilisatie), hebben thans zeer ruime toewijzingen. Vele volkscaféhouders nu gaven er de voorkeur aan om hun rantsoen jenever tegen hogere prijzen dan zij in eigen bedrijf mogen maken te verkopen aan de luxe bars, waardoor een handel ontstond tussen exploitanten van volkscafé's en luxe bars.

Het verscherpte toezicht van de prijscontrole op de zwarte borrel had tot gevolg, dat deze verdween, doch nu gingen vele caféhouders trachten op andere wijze hun diensten te vergroten en wel door kunstmatige „uitrekking” van hun rantsoen. Dit gebeurde op twee manieren, enerzijds door versnijding van het rantsoen, anderzijds door het schenken van „ondermaatse” borrels van 30 à 32 cm³ voor de volle prijs. Tengevolge van deze praktijken en een druk bezoek aan de café's als gevolg van een grote behoefte van het publiek aan verstrooiing en ontspanning na de bevrijding, werden algemeen ontoelaatbaar hoge winsten gemaakt, welke o.a. tot uiting kwamen in abnormaal hoge lonen van artisten en musici, zwarte lonen aan het bedienend personeel, de vestiging van nieuwe bedrijven, verbouwingen, verfraaiingen en nieuwe inrichtingen in bestaande bedrijven, een en ander grotendeels illegaal en met gebruikmaking van zwart gekocht materiaal.

Het streven van de Overheid nu is geweest om door een verdere verruiming der toewijzing tot 115 pCt. ten opzichte van 1939 en door lage prijzen de zwarte handel tegen te gaan en de te grote winsten tot een redelijk peil terug te brengen. De verlaging van de glasinhoud, tot 35 cm³ moet in verband met dit streven worden gezien. Het betreft hier dus een tijdelijke maatregel, als gevolg waarvan het verschil tussen de werkelijk geschonken hoeveelheid jenever en de glasinhoud, waarop de prijs is afgestemd, tot een minimum wordt teruggebracht. Borrels met een geringere lagere inhoud dan 35 cm³ worden door het publiek in het algemeen thans niet meer geaccepteerd; voor een versneden borrel geldt hetzelfde. Het maken van ongemotiveerde extrawinsten wordt hierdoor tot een minimum beperkt.

Critiek.

Deze laatste maatregel heeft nogal critiek opgeleverd. Onder de vele argumenten, die hiertegen werden aangevoerd, verdient een tweetal de aandacht:

- de genomen maatregel doorkruist het streven van het georganiseerde bedrijfsleven om in de naaste toekomst te geraken tot een genormaliseerde glasinhoud van 40 cm³;
- de inhoudsmaat van 35 cm³ verscherpt de incongruentie tussen bier- en jeneverprijzen, die reeds

thans tijdens de bezetting is ontstaan. Het feit, dat de borrel belangrijk goedkoper is dan het hiermede te vergelijken glas bier, zou een verschuiving van de consumptie van bier naar jenever tot gevolg kunnen hebben, een verschuiving, die — uit sociaal-hygiënisch oogpunt bezien — zeer bedenkelijk moet worden geacht.

ad a. Het is niet de bedoeling der Overheid om onder normale omstandigheden een glasinhoud van 35 cm³ voor te schrijven. De aanmaak van borrelglazen met de maatstrep op 35 cm³ inhoud is door het Ministerie van Economische Zaken tegengegaan.

Er bestaat dan ook geen enkel bezwaar tegen het streven van het georganiseerde bedrijfsleven naar de genormaliseerde glasinhoud van 40 cm³. Geconstateerd wordt echter, dat dit streven onder de huidige omstandigheden verder dan ooit van haar verwezenlijking afstaat. Algemeen werden borrels geschonken met een geringere inhoud dan 40 cm³ en het georganiseerde bedrijfsleven was blijkbaar niet bij machte om het schenken van borrels met 40 cm³ inhoudsmaat in de praktijk af te dwingen. Het afstemmen van de prijs op de werkelijk in de praktijk geschonken inhoudsmaat was onder de huidige abnormale omstandigheden een logische en noodzakelijke maatregel.

ad b. Wij komen hiermede aan het in de inleiding gestelde probleem. Het verschil in prijs is een gevolg van tweërlei factoren, nl. prijsstijgingen en fiscale maatregelen. Zowel de eerste als de laatste factoren brachten voor het bier belangrijk grotere verhogingen met zich dan voor de jenever. De bieraccijns bijv. is ten opzichte van de vooroorlogse gestegen tot bijna 250 pCt., die van jenever tot slechts 125 pCt. In de vergelijkbare prijs per glas komt dit weliswaar in centen uitgedrukt niet zo tot uitdrukking, maar toch is ook dan de verhoging bij bier groter dan bij jenever. De prijsstijgsfactor is bij het bier ruim 1½ x zo hoog als voor jenever. Een inzicht hierin geeft het volgende staatje:

	Prijs op 9 Mei 1940	Verge- lijkbare prijs op heden	Totale prijsver- hoging	Omzet- belas- ting en Acc.	Prijs- stij- ging
Bier 0,333 lt.	18 ct.	32 ct.	14 ct.	4.6 ct.	9.4 ct.
Jenever 40 gram	17 ct.	25 ct.	18 ct.	2 ct.	6 ct.

Zoals bekend, heeft de minister van Financiën een wetsontwerp aanhangig gemaakt, op grond waarvan een verdere stijging van de accijns op gedistilleerd in de naaste toekomst kan worden verwacht. De accijns stijgt dan tot ruim 145 pCt. van de vooroorlogse. De verhoging als gevolg hiervan komt neer op ruim 1 cent per glas. Indien toestemming wordt gegeven tot doorberekening hiervan, kan de prijs voor een glas jenever met een inhoud van ten minste 35 cm³ in de volkscafé's worden gesteld op 23 cent. Anderzijds is het ook ten aanzien van het bier in de café's gebruikelijk geworden om een kleinere inhoudsmaat te schenken, nl. 0,3 l, waarvan de prijs 29 ct. bedraagt.

Er blijft dus nog een belangrijk verschil in prijs tussen een glas zwaar bier en de borrel en het is de vraag, hoe de invloed hiervan op de consumptie zal zijn? Wij willen hierbij onderscheid maken tussen de huidige omstandigheden en de situatie in de toekomst, wanneer de verschillende beperkende bepalingen zijn opgeheven.

Het prijsverschil tussen bier en jenever onder de huidige omstandigheden.

Is nu op grond hiervan een stijging van het verbruik van jenever ten opzichte van dat van bier te verwachten? Onder de huidige omstandigheden kan deze vraag zonder meer ontkennend worden beantwoord; immers, de productie en rantsoenering der jenever zijn gebonden aan een maximum van 115 pCt. van het vooroorlogse verbruik. In de praktijk is bovendien gebleken, dat de vraag

naar jenever tenminste zo groot, zo niet belangrijk groter is. De schattingen hieromtrent op grond van ervaringen in België en Luxemburg lopen tot 200 pCt. van het vooroorlogse verbruik. Bij de beoordeling van dit laatste cijfer wordt ervan uitgegaan, dat jenever thans algemeen wordt gedronken in plaats van buitenlandse likeuren, whiskeys etc., waarvan de import op het ogenblik nog zeer gering is, terwijl voorts het bevolkingsaccres en de huidige abnormale omstandigheden in aanmerking worden genomen. Zo moet bijvoorbeeld het aantal dergenen, dat jenever koopt alleen maar omdat het schaars is, ook thans nog niet worden onderschat. Zelfs al zou tengevolge van de prijsverlaging een grotere vraag naar jenever ontstaan, dan moet — aangezien dit niet tot uiting kan komen in een grotere consumptie — de reactie slechts te vinden zijn in een stijging van de zwarte prijs. De invloed hiervan is echter niet apart na te gaan, omdat de prijsverlaging tegelijk is ingegaan met de verhoging van de rantsoenering, welke, zoals vanzelf spreekt, een verlagende invloed op de zwarte prijzen had. Wel kan echter worden vastgesteld, dat de zwarte jeneverprijs zeer aanzienlijk is gedaald en thans — na aanvankelijk omstreeks f 65 per liter te hebben bedragen — varieert tussen f 11 en f 12 per liter. Deze prijs zou waarschijnlijk lager en de zwarte handel in — eventueel clandestiene productie van — jenever aanzienlijk minder zijn, indien niet tengevolge van het systeem van rantsoenering, dat zichzelf thans eigenlijk heeft overleefd, de luxe bars voor de verkrijging van de jenever waren aangewezen op aankoop op de zwarte markt. Door een toewijzing aan dergelijke bedrijven, desnoods ten koste van de volkscafés met ruime toewijzingen, zou reeds een verbetering in deze op zichzelf bedenkelijke situatie zijn te verkrijgen. De oplossing van het probleem is echter pas mogelijk door de rantsoenering geheel op te heffen. Het laat zich aanzien, dat dit laatste voorlopig nog niet mogelijk zal zijn en zolang kan het huidige prijsverschil tussen bier en jenever dus zeker geen gevaar opleveren van een consumptieverschuiving naar jenever.

Het nemen van maatregelen ter basering van de prijs op de oude (theoretische) glasinhoud van 40 cm³ heeft thans dan ook geen enkele zin en betekent — zolang de jenever schaars blijft — slechts een uit een oogpunt van prijspolitiek ontoelaatbare extra winst voor de caféhouder. Het feit, dat er een zwarte handel in jenever is en dat de zwarte prijs 3 à 4 maal zo hoog is als de officiële, is overigens het meest sprekende bewijs, dat een verhoging van de glasprijs met enkele centen geen enkele invloed op de consumptie zal uitoefenen.

Het prijsverschil tussen bier en jenever in de toekomst.

Eerst wanneer de productie van jenever zich geheel kan aanpassen aan de vraag, komt dus het probleem van de incongruentie tussen de bier- en jeneverprijzen aan de orde. Het is zeer waarschijnlijk, dat de consumptie van het bier door de relatief hoge prijs nadelig zal worden beïnvloed. De stelling, dat de mindere consumptie van het bier tot uiting zal komen in een naar verhouding hogere consumptie van jenever, gaat thans echter zeker niet meer op. De toestand, dat de arbeider Zondags zijn vermaak zocht in de kroeg om zich te bedrinken en daarbij de keuze had tussen bier en jenever, behoort gelukkig bijna een halve eeuw tot het verleden. Niet de prijsverhouding, doch de sociale verheffing van de arbeider, de opvoeding en de sport waren de factoren, die, mede dank zij de actieve bestrijding van deze wantoestanden door verschillende groepen, de oorzaak werden van het afgenomen alcoholisme. Overigens heeft de ervaring in de vorige eeuw reeds geleerd, dat een hogere jeneverprijs (door een hogere accijns) een stijging van het verbruik niet vermocht tegen te houden. Het is een bekend feit — en dit geldt speciaal onder de huidige omstandigheden —

dat voor de alcoholist de prijs een kwestie van ondergeschikt belang vormt. Voor de gelegheidsdrinker is een prijsverschil van enkele centen eveneens van weinig belang. Voor diegenen, voor wie enkele centen weer een rol gaan spelen bij de consumptie, bestaat trouwens thans reeds de mogelijkheid om een glas lager bier te bestellen voor 25 cent, ofwel een klein ($\frac{1}{4}$ liter) glas zwaar bier te nemen voor 24 cent.

Aannemende, dat de bieromzet in de toekomst bij de huidige kwaliteit en prijs steeds meer terrein zal verliezen aan concurrerende dranken, kan worden gesteld, dat het zeer waarschijnlijk in de eerste plaats de niet-alcoholische dranken (vruchtendranken en limonades) en de licht-alcoholische dranken zouden zijn, die dan terrein zouden winnen, en dat eerst in de laatste plaats jenever en soortgelijke dranken een grotere afzet zouden vinden.

Het is echter zeer de vraag, of het zover zal komen. Het is immers waarschijnlijk, dat te zijner tijd de kwaliteit van het bier kan worden verbeterd, terwijl ook het uitzicht op een verlaging van de prijs bestaat, o.a. indien na het totstandkomen van de Tolunie met België/Luxemburg de accijns in overeenstemming met de Belgische wordt verlaagd. Bovendien zal het bedrijfsleven zelf een teruggang in de consumptie van het bier, voor haar een kwestie van primair belang, niet lijdelijk blijven aanzien en zelf elke mogelijke verlaging van eigen prijzen — desnoods ten koste van een tijdelijk verlies — aangrijpen om deze gang van zaken te voorkomen.

Samenvatting.

Het verschil in prijs tussen bier en jenever kan onder de huidige omstandigheden geen consumptieverschuiving ten gunste van de jenever tot gevolg hebben. De vergroting van het oorspronkelijke verschil in prijs tengevolge van de vaststelling van de jeneverprijs op basis van ten minste 35 cm³ glasinhoud moet worden gezien als een uit prijspolitieke overwegingen noodzakelijke tijdelijke maatregel. De oplossing van het probleem van de incongruentie tussen de bier- en jeneverprijs moet worden gezocht in een verlaging van de bierprijs en niet in een verhoging der jeneverprijs. In de toekomst zal het bedrijfsleven zelf, dat in eerste instantie is geïnteresseerd bij een eventuele consumptieverschuiving, indien het hiertoe van de Overheid enige medewerking ontvangt, waarschijnlijk in staat zijn de oude prijsverhouding te herstellen.

Drs J. H. D. v. d. KWAST.

EEN BIJZONDER ASPECT IN DE GEMEENTEFINANCIËN.

Zoals bekend, wacht de regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten op het rapport van de Commissie-Oud. Het is een publiek geheim, dat deze Commissie met een noodoplossing hoopt te kunnen komen. Intussen heeft de Regering zelf al enige noodverbanden gelegd, waarvan kunnen worden genoemd de regeling terzake van de politie-uitgaven en de compensaties wegens belastingderving in bijzonder geteisterde gebieden.

Ten aanzien van de politie komt de regeling hierop neer, dat het Rijk aan de gemeenten de sedert 1939 verhoogde uitgaven vergoedt. Dit is natuurlijk gemakkelijk te berekenen.

Moelijkheden geven de belastingsuppleties, vooral die van de personele belasting, wanneer de tarieven sedert 1939 werden gewijzigd dan wel in de classificatie verandering is gekomen, grondslagen van heffing zijn vervallen, of het gebied door annexatie is uitgebreid. Te Rotterdam bijv. hebben deze omstandigheden zich alle vier voorgedaan, waardoor de compensatie niet exact

kan worden berekend. Daarvoor zal dus nog een oplossing moeten worden gevonden.

In gemeentekringen wordt de hoop gekoesterd, dat ook ten aanzien van de gestegen uitgaven voor armenzorg een bijzondere regeling zal worden getroffen. De gedachten-gang is deze, dat de last van deze sociale zorg één van de factoren was, waarnaar de uitkering uit het Gemeentefonds werd berekend en dat, nu enerzijds deze uitkering werd gefixeerd en anderzijds aanzienlijke verschillen zijn waar te nemen, een rectificatie in enigerlei vorm op haar plaats zou zijn.

Het is interessant om bij deze verschillen even stil te staan.

In de Mededelingen 2052 van Maart 1947 van het Centraal Bureau voor de Statistiek, afdeling Economische en Sociale Statistiek, is een hoeveelheid cijfermateriaal opgenomen inzake de aantallen ondersteunden in verschillende gemeenten van ons land en de daarmee verband houdende financiële lasten dier gemeenten.

Bepaalt men zich overzichtelijkheidshalve tot onze drie grootste steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, met een bevolkingsgetal op 1 Januari 1946 van resp. 775.144, 616.626 en 476.980, dan blijkt, dat zij in het vierde kwartaal van 1946 een gemiddeld aantal wekelijks ondersteunde partijen van resp. rond 13.600, 20.600 en 6.400 moesten onderhouden. In percentages van de bevolking uitgedrukt, is in deze drie steden resp. 1,76 pCt., 3,35 pCt. en 1,34 pCt. armlastig.

Deze uiteenlopende cijfers en percentages krijgen nog meer reliëf, wanneer onderstaande staat wordt geraadpleegd, waarin werden opgenomen voor de jaren 1938/1944 en 1946 (van 1945 zijn de gegevens niet voldoende betrouwbaar) de bevolkingssterkte op 1 Januari dier jaren en het gemiddelde totale aantal wekelijks gesteunde partijen in elk dier jaren.

dam, daarna een daling, eerst met betrekkelijk kleine aantallen, in de latere oorlogsjaren echter met enige duizenden per jaar. Na de oorlog zet deze daling zich nog voort. Behalve factoren van geringere betekenis moet dit o.i. in hoofdzaak worden verklaard uit de maatregelen van de bezetter tegen de Joodse bevolkingsgroep, welke maatregelen met het voortschrijden der oorlogsjaren in hevigheid toenamen en tenslotte tot bijna volledige uitroeiing hebben geleid.

In het bevolkingsverloop is dit uiteraard merkbaar, maar meer spreekt dit nog bij de aantallen ondersteunden. In Rotterdam toch was het aantal ondersteunde partijen in 1938 en 1944 vrijwel gelijk; in Amsterdam zien we een verschil van niet minder dan rond 10.500 partijen. En het gaat nog verder. Want de niet-ondersteunde Joodse bevolkingsgroep vond vóór de oorlog goeddeels haar broodwinning in de kleinhandel, een tak van nijverheid, welke bovendien in Amsterdam altijd veel groter is geweest dan in Rotterdam. Deze bevolkingsgroep is thans weggevallen en aangenomen mag worden, dat de daardoor opengevallen plaatsen in de kleinhandel niet zelden door anderen werden vervuld, waaronder vanzelfsprekend ook ondersteunden. De grote terugloop van de aantallen ondersteunden in Amsterdam moet hieruit worden verklaard.

Ook Den Haag vertoont, evenals Amsterdam, een merkwaardig verloop van de bevolkingssterkte en het aantal ondersteunden. De bevolkingssterkte en het aantal ondersteunden blijven tot 1942 regelmatig oplopen, daarna zet een daling in, welke vooral in de aantallen ondersteunden zeer groot is. Was in 1941 dit aantal 12.182, in 1944 bedroeg het nog slechts 5.389. De verklaring van dit verschijnsel moet wel worden gezocht in de ontruiming van gehele Haagse stadsdelen (Scheveningen, Bloemenkwartier, Statenkwartier, de zgn. vesting Clingendael, enz.) en de evacuatie van alle niet werkenden uit geheel Den Haag.

Jaren	Bevolkingssterkte			Gem. totaal aantal ondersteunden					
	Amsterdam (1)	Rotterdam (2)	Den Haag (3)	Amsterdam	in pCt. van (1)	Rotterdam	in pCt. van (2)	Den Haag	in pCt. van (3)
1938	788.373	605.733	490.185	24.835	3,15	17.639	2,91	10.706	2,18
1939	793.526	612.372	495.518	25.096	3,16	19.090	3,12	11.381	2,30
1940	800.594	619.686	504.262	24.419	3,05	18.517	2,99	12.103	2,40
1941	803.073	588.999	514.553	23.236	2,89	18.084	3,07	12.182	2,37
1942	801.004	624.024	520.875	22.205	2,77	19.041	3,05	11.097	2,13
1943	790.900	616.910	507.353	17.552	2,20	18.366	2,98	7.058	1,39
1944	771.543	614.645	451.898	14.299	1,85	17.750	2,89	5.389	1,19
1946	775.144	616.676	476.980	13.619	1,76	20.646	3,35	6.376	1,34

Uit deze staat blijkt duidelijk, dat het verloop in de bevolkingssterkte in de drie steden geen gelijke tred houdt met het aantal ondersteunden. Rotterdam vertoont, naar de Directeur van de Dienst van Sociale Zaken, de heer J. van Mill, mij verzekerde, nog het meest normale beeld, zij het ook, dat de invloed van de brand in Mei 1940 en de vlucht uit de stad naar het platteland in de latere oorlogsjaren zichtbaar is. Houdt men rekening met de annexatie van de randgebieden, dan is de aanwas in ondersteunden vergeleken bij 1939 niet onrustbarend te achten, en zeker niet, wanneer in aanmerking wordt genomen, dat velen met kleine pensioentjes wegens de waardevermindering van de gulden in de armen van het ondersteunende overheidsorgaan zijn gedreven. Weliswaar begint de werkloosheid meer en meer een einde te nemen, doch het laatst — en dan nog slechts in geringe mate — is dit naar aard en samenstelling merkbaar in de groep armlastigen.

Amsterdam daarentegen geeft een zeer merkwaardig verloop te zien. De bevolkingssterkte loopt op tot 1941, zakt daarna, eerst geleidelijk, later sneller, tot in 1944 de bevolkingssterkte niet minder dan 80.000 personen lager is dan in 1940/42. Op 1 Januari 1946 is, vergeleken bij 1 Januari 1944, de bevolking slechts zeer weinig gestegen. De aantallen ondersteunden in de onderscheidene jaren geven vóór de oorlog een stijging te zien als in Rotter-

Deze niet werkenden toch bestonden, behalve uit renteniers en gepensioneerden, uiteraard voor een niet onbelangrijk deel uit ondersteunden. Na de oorlog stelde Den Haag als voorwaarde voor vestiging het hebben van werk, als gevolg waarvan in het algemeen de ondersteunden niet konden terugkeren. Voor het overige is er na de oorlog een aanwas in ondersteunden in Den Haag te constateren, hetgeen vermoedelijk verklaard kan worden uit het feit, dat onderduikers weer opdoken.

Het vorenstaande maakt het duidelijk, dat grote verschuivingen hebben plaats gehad. Afwijkingen hebben zich ook in andere gemeenten voorgedaan. Te meer reden om dit punt nader onder het oog te zien en bijv. extra-uitkeringen toe te kennen, waar de kosten boven het gemiddelde uitgaan. Wil de Regering, in afwachting van de verbeide oplossing, naar behoefte helpen — en dat behoefte-element was in het Gemeentefonds waar te nemen, omdat de verdeling plaats had naar normen van draagkracht en behoefte —, dan zal ook ten deze een aanvullende regeling naar objectieve normen niet kunnen uitblijven.

J. HASPER.

VERPLICHTE AANSLUITING VAN OPENBARE DIENSTEN EN BEDRIJVEN BIJ DE PUBLIEKRECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIES.

De Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten heeft aan de minister van Economische Zaken een brief gericht, waarin stelling wordt genomen tegen de verplichte aansluiting van gemeentelijke diensten en bedrijven bij de bedrijfsorganisaties¹⁾. Met name wordt de Minister gevraagd om de door de organisaties op de gemeentelijke diensten²⁾ uitgeoefende drang tot aansluiting te doen ophouden. De Vereeniging baseert zich vooral op het argument, dat *de motieven, die in het algemeen voor publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zijn aan te voeren, niet gelden voor openbare lichamen, wier streven ipso facto reeds uitsluitend op de behartiging van het openbaar belang is gericht; dit geldt in het bijzonder voorzover hun activiteit niet met winststreven gepaard gaat.*

Is dit argument, dat uiteraard evenzeer voor de provinciale en staatsbedrijven kan worden aangevoerd, steekhoudend?

Coördinatie en ordening zijn nodig, omdat het „spel der vrije krachten” vaak tot resultaten leidt, die uit het oogpunt van algemeen belang onaanvaardbaar zijn. Dit laatste komt niet alleen doordat het individuele bedrijf het eigen belang laat praevaleren boven het algemeen belang, maar ook omdat het lagere orgaan de totaliteit niet overziet, en dus in onzekerheid verkeert omtrent wat het algemeen belang eist. De tweede overweging, die in de praktijk misschien nog zwaarder weegt dan de eerste, geldt uiteraard voor het overheidsbedrijf even goed als voor het particuliere bedrijf. Maar ook wat de eerste overweging betreft, is het onderscheid tussen particulier en overheidsbedrijf niet zo groot als men zou kunnen denken. Zeker, de territoriale gemeenschappen behartigen het openbaar belang. Echter, het openbaar belang, zoals dit wordt gezien door de gemeente of provincie, is niet steeds gelijk aan het algemeen belang. Vernietiging van gemeentelijke besluiten op grond van strijd met het algemeen belang is, gelijk bekend, geen zeldzaamheid. Het is trouwens evenzeer bekend, dat een zekere concurrentiegeest tussen al of niet naar winst strevende publieke bedrijven en particuliere bedrijven en zelfs tussen overheidsbedrijven onderling (kookt electrisch — gas is voordeliger) niet ongewoon is. Dit is voor de vitaliteit van onze overheidsbedrijven zeker geen ongunstig symptoom. Dat in dergelijke gevallen echter steeds het algemeen belang boven het belang van het eigen bedrijf wordt gesteld, is niet vol te houden.

De grondgedachte van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is, dat de nieuwe organen een groot deel van de ordenende en coördinerende taak kunnen uitvoeren, die anders door de centrale Overheid ter hand genomen zou moeten worden. Coördinatie en ordening missen echter hun doel, wanneer belangrijke groepen van het productie- en distributie-apparaat daarbuiten blijven staan. Het maken van prioriteitenschalen, grondstoffenverdeling, loon-, prijs- en productieregelingen, normalisatievoorschriften, dit alles kan in de tegenwoordige maatschappij alleen maar doelmatig gebeuren, wanneer de regelende instantie over een totaaloverzicht van het betreffende gebied beschikt en wanneer zij alle onderdelen

¹⁾ Gepubliceerd in „De Nederlandsche Gemeente” van 14 Maart 1947.

²⁾ Uit het adres blijkt niet duidelijk, of men in deze een onderscheid maakt tussen diensten en bedrijven. Dit onderscheid is voor de gemeente ook niet belangrijk i.v.m. de praktijk om elke tak van dienst, die op basis van art. 122 der Gemeentewet zelfstandig financieel beheer bezit, bedrijf te noemen. Voor mijn betoef is het onderscheid evenmin belangrijk, zodat ik op de overigens wel essentiële verschillen hier niet verder behoef in te gaan.

met een gelijksoortige functie in de regeling kan betrekken. Een regeling van het spaarbankwezen zonder de gemeentelijke spaarbanken mist zijn doel; een energieverdelingsplan zonder staatsmijnen, electriciteits- en gasfabrieken is zelfs volkomen zinloos.

De conclusie uit het voorgaande moet m.i. zijn, dat de motieven, die gelden voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie van particuliere ondernemingen, evenzeer gelden voor al die door de Overheid beheerde takken van productie, die economisch nauw bij het particuliere bedrijfsleven zijn betrokken, als leverancier, als afnemer of als concurrent. Daarom vallen dus de openbare nutsbedrijven, tram- en busdiensten, de rijkspostspaarbank, de gemeentelijke spaarbanken en banken van lening, de gemeentelijke havenbedrijven, de diensten van gemeentewerken, de Overheid als uitvoerder van publieke werken in eigen beheer, enz.

De meeste van deze bedrijfstakken zijn opgenomen in de organisaties-Woltersom. Dat daarbij de grenzen niet steeds juist zijn getrokken, is natuurlijk mogelijk. Daarin kan en moet spoedig worden voorzien. Belangrijker is echter, dat in de nog te ontwerpen indeling van de komende publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties voor het overheidsbedrijf de juiste plaats zal moeten worden gevonden. Het overleg hieromtrent zal onder rustiger omstandigheden en meer in het openbaar kunnen worden gevoerd dan destijds in de commissie-Woltersom mogelijk was. Hopelijk zal dan het overheidsbedrijf zich op een ruimer standpunt stellen dan waarvan thans de Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten blijkt geeft.

Nog een laatste opmerking. Door de aansluiting bij de bedrijfsorganisaties komen een groot aantal overheidsbedrijven onder een dubbel gezag te staan van de territoriale politieke verbanden enerzijds en de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties anderzijds. De Vereeniging wijst er op, dat hieruit gecompliceerde staatsrechtelijke verhoudingen kunnen ontstaan. Zij ziet op dit punt ongetwijfeld juist³⁾. De wetgever zal wijs doen er alle aandacht aan te wijden. Echter, nieuwe en vaak zeer gecompliceerde verhoudingen ontstonden ook, toen in het midden van de vorige eeuw aan de gemeenten en provinciën autonomie en zelfbestuur werden toegekend. De geschiedenis van het staatsrecht van de laatste honderd jaar toont ons talloze problemen over dergelijke kwesties. Dat deze moeilijkheden niet zouden zijn voorzien door de ontwerper van de Gemeente- en Provinciale Wet, lijkt zeer onwaarschijnlijk. Zij hebben hem er echter niet van weerhouden deze beginselen, die thans niet meer uit ons staatsrecht weg te denken zijn, in te voeren. Laten thans de gemeenten niet, uit vrees voor onvermijdelijke complicaties, zich onttrekken aan een samenwerking, die door de economische en politieke ontwikkeling wordt geboden.

Mr H. A. FOYER.

³⁾ Men zie hierover het lezenswaardige boekje van Dr Chr. Plomp (Mr J. in 't Veld): „De gemeenten en de organisatie van het bedrijfsleven”, 1943, waarin de noodzaak van samenwerking tussen gemeenten en bedrijfsorganisaties, in en buiten organisatorisch verband, wordt erkend.

BOEKBESPREKING.

Drs F. A. van den Hout, *Over wezen en doel der arbeidsbemiddeling*. Uitgave van G. Mösman's Zn., 's-Hertogenbosch 1947.

Een brochure van 60 bladzijden, waarin de schrijver zich ten doel stelt de lezer „middenin het gebied van het probleem der arbeidsbemiddeling binnen te voeren”. Om dit doel te bereiken heeft de schrijver getracht aan de behandeling van dit vraagstuk een filosofische grondslag te geven, hier en daar onderbroken door meer economische beschouwingen.

Ontegenzeggelijk worden interessante bijzonderheden naar voren gebracht, in het bijzonder voorkomend in het hoofdstuk: „De arbeidsvoorziening in de middeleeuwen”. Evenwel maakt het geheel een onduidelijke indruk, dat naar onze mening wordt veroorzaakt door de al te beknopte behandeling van zeer belangrijke vraagstukken en het feit, dat aan het economisch aspect te weinig aandacht is besteed. Aan dit laatste is het dan ook te wijten, dat te vaag is gewerkt met de begrippen arbeidsvoorziening en arbeidsbemiddeling. Dit is oorzaak, dat de schrijver niet komt waar hij in verband met de tijdsomstandigheden behoort te komen, nl. de regulering van de arbeidsmarkt. Zijn definitie van arbeidsbemiddeling „... dat zoveel mogelijk personen op de voor hen meest geëigende plaats in het productieproces ingeschakeld worden of blijven” loopt dan ook achter de feiten aan. Daar had, mede op grond van het na-oorlogs verschijnsel, dat de staatkundige Overheden zich meer met het economisch leven moeten inlaten, aan deze omschrijving moeten worden toegevoegd de woorden: en wel op die plaats, waar zij in het algemeen belang het grootste nut presteren. (Attentie voor de geallieerde oorlogseconomie!).

De in de aanhef der brochure voorkomende opmerking, dat „de arbeidsbemiddeling een probleem is, dat in iedere „eeuw” haar eigen en wel een met de haar kenmerkende geestesstromingen overeenkomende oplossing zal blijven zoeken en ook vinden” is niet uitgewerkt voor de periode na 1940 en daaraan is op dit moment zo'n grote behoefte. Hieraan moet het dan ook naar onze mening worden toegeschreven, dat de schrijver als het ware in één handomdraai een totaal nieuwe organisatie, nl. de bedrijfsorganisatorische, in het leven roept. Wij stellen de vraag, of deze organisatie in staat is de taak te verrichten, welke op dit moment reeds aan het Rijksarbeidsbureau is opgedragen, zonder dat belangenbotsingen zullen voorkomen.

Voorts is merkwaardig de opmerking, dat „de arbeidsbemiddeling tot taak, dus tot doel heeft, die wanverhoudingen (bedoeld zijn die, tengevolge van conjunctuurschommelingen) te redresseren, bijv. door industrialisatiepolitiek en dergelijke”. Hier wordt zonder nadere verklaring wel een zeer grote uitbreiding gegeven aan het begrip arbeidsbemiddeling, aan welke taak intussen geen verdere aandacht meer wordt geschonken, zelfs niet bij de aan het slot van de brochure — zie boven — opgenomen conclusie.

Mogelijk, dat een bredere behandeling van het door de schrijver aangesneden onderwerp tot een meer bevredigend resultaat leidt, evenwel menen wij voor het moment de laatste zinsnede van de heer van den Hout „En hiermede meen ik de lezer helemaal in het gebied der arbeidsbemiddeling te hebben binnengeleid” niet te kunnen beamen.

Drs W. v. d. MAST.

AANTEKENING.

DE ECONOMISCHE POSITIE VAN JAPAN.

De huidige economische problemen in Japan liggen in hoofdzaak op het terrein van de industrie en de buitenlandse handel. Evenals voor de West-Europese landen bestaat voor Japan de dringende noodzaak de productie zo hoog mogelijk op te voeren en de export van industriële producten zoveel mogelijk te stimuleren.

De industrie.

De industriële productie bedraagt thans 30 à 35 pCt. van die van vóór de oorlog. Vergeleken met het lage peil tijdens het eerste stadium van de Amerikaanse bezetting (15 pCt. t.o.v. vóór de oorlog) kan dit, aldus „The Financial Times” van 9 en 10 Juni jl. in een tweetal artikelen over „The Japanese future”, reeds een aardige verbetering

worden genoemd, doch men dient niet te vergeten, dat een groot deel van de productie geschiedt in opdracht van het Amerikaanse leger, zodat er weinig overblijft voor export of voor binnenlands verbruik.

Wat zijn de oorzaken van dit lage productiepeil? In de eerste plaats is de omschakeling van de Japanse industrie van de oorlogs- op de vredesproductie door een reeks factoren ongunstig beïnvloed. Hierop hebben wij reeds eerder gewezen¹⁾. De diepere oorzaken van het trage economische herstel moeten, naar „The Financial Times” meent, worden gezocht in a. het gebrek aan grondstoffen, b. de kwestie van de herstelbetalingen en c. het storend effect van de inflatie.

ad a. De import van grondstoffen vindt in hoogst onvoldoende mate plaats; bevredigende resultaten zijn alleen bereikt met betrekking tot katoen. Eind 1946 was voor \$ 150 miljoen aan katoen geleverd van de voorraden van de „Commodity Credit Corporation”; de Japanse voorraden bedroegen ongeveer 500.000 balen, d.w.z. voldoende voor een verbruik voor zes maanden. Wat betreft de overige takken der textielindustrie valt een veel geringere vooruitgang waar te nemen. Ook de import van grondstoffen voor metalen en andere fabrikaten heeft nog weinig betekenis, zolang nog geen definitief besluit is genomen t.a.v. het toekomstig peil van de Japanse productie.

ad b. De kwestie van de herstelbetalingen beïnvloedt uiteraard mede de vooruitgang van de industriële productie. Zoals de zaken thans staan, zijn een duizendtal installaties (minimumtoewijzingen) aangewezen om te dienen als herstelbetaling aan vier landen, t.w. 15 pCt. voor China en 5 pCt. elk voor het Britse Empire, Nederland en de Philippijnen.

ad c. De inflatie in Japan is ontstaan tijdens de oorlog wegens de hoge overheidsuitgaven voor militaire doeleinden en bevorderd door de schaarste aan goederen; zij neemt thans een nog grotere omvang aan door de aanzienlijke overheidsuitgaven voor hersteldoelinden. In Maart 1946 werden de saldi bij de banken geblokkeerd; deblokking werd slechts tot beperkte bedragen toegestaan. Tegelijkertijd werd de bankbiljettencirculatie, die een hoogte van 60 milliard yen had bereikt, teruggebracht tot 16 milliard yen. De circulatie bedraagt thans echter weer meer dan 100 milliard yen. Ook de uitgaven van het bezettingsleger, die 25 pCt. van de Japanse begroting bedragen, zijn in dit verband van grote betekenis. Maatregelen ter beteugeling van de inflatie zijn tot nu toe zonder succes gebleven. Belastingen worden op grote schaal ontdoken; nieuwe belastingen, zoals de voorgestelde vermogensbelasting en de oorlogswinstbelasting, blijken zoveel mazen te bevatten, dat het anti-inflatie-effect geheel verloren gaat. Zo werd onlangs bijv. besloten, dat de vermogensbelasting „could be paid out of bank borrowings — which, of course, is likely to give the measure precisely the opposite result to the one intended”.

Tot nu toe is Japan niet in staat gebleken het economisch leven in voldoende mate te leiden. Ondanks herhaalde aansporingen van de „Supreme Control for the Allied Powers” (S.C.A.P.) heeft de Japanse Regering er niet ernstig naar gestreefd de stijgende prijzen te beheersen; bovendien is zij er niet in geslaagd een toewijzingsstelsel te ontwerpen voor schaarse materialen. De in Augustus van vorig jaar voor dit doel ingestelde „Economic Stabilisation Board” heeft tot op heden geen noemenswaardige resultaten geboekt.

De buitenlandse handel.

Gewezen werd reeds op de noodzaak voor Japan om de export zo hoog mogelijk op te voeren, teneinde een

¹⁾ Vgl.: „De toestand van de industrie in Japan” in „E.-S.B.” van 31 Juli 1946, blz. 495.

zo evenwichtig mogelijke handels- en betalingsbalans te verkrijgen en zo weinig mogelijk afhankelijk te zijn van buitenlandse credieten. Japan bezit nl. geen enkele reserve aan buitenlandse valuta om haar nadelige handelsbalans te financieren. Mac Arthur's plan voor 1946 beoogde een export ter waarde van 25 pCt. van het gemiddelde over de jaren 1934—'39. Het schijnt, dat dit bedrag lang niet is bereikt. De enige natuurlijke producten, waarvan Japan onder normale omstandigheden een exporteerbaar overschot had, zijn zijde, thee en vis. Hiervan is thee het minst belangrijk, hoewel thans kleine hoeveelheden naar Amerika en andere landen worden geëxporteerd. De visserij begint weer enigszins op te leven, maar met het oog op het voedseltekort in Japan zelf is het onwaarschijnlijk, dat binnen afzienbare tijd export van vis op grote schaal zal plaatsvinden.

Vóór de oorlog bestond de totale Japanse export voor 11 pCt. uit onbewerkte zijde; $\frac{2}{3}$ hiervan ging naar Amerika. Door het in gebruik komen van nylon en andere kunstvezels is ongetwijfeld een groot deel van deze markt voor Japan verloren gegaan. Verwacht wordt, dat de export van zijde per jaar in totaal 60 à 75.000 balen zal kunnen bedragen — aangenomen, dat dit product in andere landen dan de Verenigde Staten populair blijft —, vergeleken met 300.000 vóór de oorlog.

Japan is derhalve meer dan ooit afhankelijk van de export van fabriekaten. De ijzer- en staalindustrie werd vóór de oorlog in sterke mate gesteund door de Staat. Men kan veilig aannemen, zo gaat „The Financial Times” verder, dat de capaciteit van deze tak van industrie in de toekomst sterk zal worden beknot.

In verband met hun exportdrive verwachten de Japaners nog het meeste van een uitbreiding der textielindustrie. De Amerikaanse autoriteiten schatten, dat 80 pCt. van de totale Japanse export in de eerstkomende jaren zal bestaan uit textielproducten. De productie van katoenen garens bereikte in December 1946 een vooroorlogse top van bijna 27 miljoen lbs. Nadien daalde de productie, maar volgens de laatste gegevens — van Maart jl. — was het niveau van December bijna weer bereikt. Het knelpunt voor de textielindustrie ligt niet bij de grondstoffen, maar bij de beperkte spindelcapaciteit. Het toegestane aantal spindels, t.w. 4 miljoen — d. i. nog altijd minder dan $\frac{1}{3}$ van de vooroorlogse Japanse spindelcapaciteit — zal voorlopig niet kunnen worden bereikt. Momenteel zijn 2,5 miljoen spindels in bedrijf; hiernaast bezit Japan nog 1.350.000 spindels, die, na te zijn gerepareerd, in gebruik kunnen worden genomen. De resterende 150.000 spindels zouden moeten worden vervaardigd en dit biedt de meeste moeilijkheden, daar over de toekomst van de Japanse textielmachine-industrie nog niet is beslist.

In de andere takken van industrie valt nog slechts geringe vooruitgang te constateren. „The overall impression left by any survey of Japan's position to-day is that administrative failures, as much as the purely material consequences of defeat are responsible for the poor showing that has been made so far”.

INTERNATIONALE NOTITIES.

HET GOEDKOPE METAAL.

De prijsbeheersing in verschillende landen heeft niet meer voorspoed. Een artikel maakt daarop een uitzondering. De officiële goudprijs is nog altijd die van 1939, t.w. \$ 35 per ons fijn. Tegen deze prijs zijn de Verenigde Staten bereid goud te kopen. Niet te verkopen, want dit laatste doen zij slechts aan de circulatiebanken. Er is derhalve tegen de officiële prijs geen vrije markt.

De straffe beheersing van de goudprijs heeft, naar „The Times” van 9 Juni jl. meldt — het goud werd door het blad in dit verband treffend „cheap metal”

genoemd —, geleid tot een daling van de productie. In ons nummer van 7 Mei jl. kan men daarover enkele cijfers vinden. In 1939 bedroeg de wereldgoudproductie — exclusief Sovjet-Rusland — \$ 1.020 miljoen; in 1946 ongeveer \$ 650 miljoen.

Er is een tijd geweest, dat het goud in de geldsystemen van de belangrijkste landen een overheersende plaats innam. „Under the old gold standard and the output of the gold mines directly affected business activity. . . . Unless their yield could keep pace with the increase of production, a fall of prices and a general depression ensued. This was one of the factors which led to the great depression of 1930”, aldus „The Times”. Zo erg is het op het ogenblik niet gesteld, maar nog altijd heeft het goud betekenis voor het credietstelsel; verminderde productie zou kunnen leiden tot creditrestringering en prijsdaling. Met deze potentiële mogelijkheid moet rekening worden gehouden. Reeds moet, ondanks een lichte stijging van de goudvoorraden, de verhouding goudhoeveelheid enerzijds en geldcirculatie anderzijds in de belangrijkste landen zijn gehalveerd.

Met het oog op het bovenstaande bepleit „The Times” een herwaardering van het goud via een geleidelijk te scheppen vrije markt, liefst met behulp van de Internationale Bank.

Op de zwarte markten in het Midden-Oosten en India noteert het goud momenteel tussen de \$ 60 en \$ 90 per ons fijn.

NOG GROTER SOBERHEID IN ENGELAND.

Ter besparing op de steeds kleiner wordende dollarsaldi ziet de Engelse Regering zich genoodzaakt de invoer van voedingsmiddelen nog meer te beperken. Naar verscheidenheid zowel als naar omvang zal het Engelse menu moeten worden ingekrompen. Welk een teleurstelling dit voor het Engelse volk betekent, laat zich niet moeilijk raden, vooral wanneer men bedenkt, dat 1947 genoemd werd als het jaar, waarin de „slow trickle of supplies in 1945-1946 would become a fast flowing stream”.

Compensatie voor deze teleurstelling, die tenslotte niet zonder betekenis is voor de arbeidsproductiviteit, meent „The Economist” van 7 Juni jl. te vinden in een beschikbaar stellen van andere consumptiemiddelen: „. . . a better flow”, aldus het blad, „even of relatively in essential goods would be psychologically valuable”. Helaas zijn de kansen daarop ook al niet bijster groot, zoals de productie van enkele dier gebruiksartikelen aantoonst:

	3e kwartaal 1946 = 100	Vóór de oorlog	Tijdens de oorlog	4e kwar- taal 1946	1e kwar- taal 1947
Herensokken ..		142		102	80
Dameskousen ..		153		91	70
Schoenen		119	81	107	91
Wollen goederen			67	97	94
Andere geweven goederen			76	107	91
Handdoeken ..				101	95
Linoleum	312		46	105	101
Utility meubels				101	87
Serviesgoed				110	80
Radiotoestellen	193		6	155	133

Ongetwijfeld zal de productie van deze artikelen, nu de kolencrisis voorbij is, zich herstellen. Maar de mate, waarin dat herstel plaatsvindt, hangt weer af van de mate van beschikbaarheid van steenkolen in deze industrieën, die tenslotte niet altijd de hoogste prioriteit bij de toewijzing zullen krijgen. Bovendien is er nog een andere factor, de noodzaak nl. om de export, die door de kolencrisis ongunstig werd beïnvloed, zo snel mogelijk de geleden verliezen te laten inhalen. Dit betekent, dat de export aan de binnen-

landse consument de door hem verlangde goederen onttrekt.

Het is zaak, dat de Engelse Regering de teleurgestelde consumenten goed inlicht, zo zegt het blad, omdat anders de noodzaak van hard werken „for smaller immediate returns” niet zal worden ingezien.

ENGELAND'S NIEUWE INDEXCIJFER VAN DE KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Op 17 Juni jl. is in Engeland het nieuwe voorlopige indexcijfer van de kosten van levensonderhoud in gebruik genomen. Dit dient ter vervanging van het tot nu toe gebezigde cijfer, dat op het jaar 1914 was gebaseerd en daarom als volkomen verouderd was te beschouwen. „The basis of the old cost-of-living index”, zo zegt „The Times” van 13 Juni jl., „represented the spending of an earlier generation. The pattern of spending has changed”.

Het voorlopige karakter van het nieuwe cijfer ligt echter o.a. hierin, dat deze verschuivingen in de gebruiksgewoonten er niet in tot uitdrukking komen. Het rapport van de „Cost of Living Advisory Committee”, dat de Regering in deze van advies heeft gediend, spreekt dan ook van „a new and temporary index of retail prices”. Gebaseerd op het budgetonderzoek van 1937/38 zal de nieuwe index per 17 Juni jl. op 100 worden gesteld. Aldus kunnen met ingang van deze datum de veranderingen in de kleinhandelsprizen van die goederen, welke genoemd budgetonderzoek omvatte, worden geregistreerd. Publicatie van deze index zal voortaan plaatsvinden op die Dinsdag, die het dichtst bij de 15e van iedere maand ligt.

„It is no secret”, aldus „The Times”, „that the introduction of the new index was prompted not merely by an objective desire for greater statistical accuracy but also by the tangle brought into the national finances by the stabilization of the old index by subsidies at an ever-increasing cost”. De weging van de verschillende goederen, op grond waarvan het nieuwe indexcijfer wordt berekend, heeft thans enige veranderingen ondergaan; de component „voeding” bijv. wordt minder zwaar gewogen dan voorheen. Door deze omstandigheid zal de nieuwe index door een toekomstige verandering in de overheidssubsidies minder worden beïnvloed. „The principal practical result is that the way is now open to a reduction of the subsidies, when it is practicable and desirable, without the handicap of an official index which exaggerates and distorts their effect — though the prices of imported foodstuffs, which by any known standards are far higher than they should be in the long run, will have to fall substantially before the greater part of the subsidies can be removed”.

HET NATIONAAL INKOMEN IN FRANKRIJK.

Ten behoeve van het plan Monnet zijn in Frankrijk berekeningen gemaakt over het nationaal inkomen, waarvan de resultaten, naar uit de „Neue Zürcher Zeitung” van 12 Juni jl. blijkt, zijn gepubliceerd in een „Estimation du revenu national français”.

Schattingen van vóór de oorlog gaven de volgende cijfers:

	1913	1936	1938
	In milliarden frs		
Nationaal inkomen	36	199	260

Hierbij dient te worden aangetekend, dat 1 franc in 1913 is gelijk te stellen met 4 à 5 francs in 1936 en 6 à 7 francs in 1938.

Het nieuwe in de methode van de „Estimation” is, dat zij een opstelling geeft van het nationaal inkomen in natura (Zie staatje rechterkolom).

De cijfers voor 1947 en 1950 zijn doeleinden, door het plan Monnet gesteld. Uit het onderzoek blijkt, dat de oorlog hoofdzakelijk de voedingsmiddelenpositie heeft aangetast, die van 160 milliard francs in 1938 op 117 milliard francs in 1946 is gekomen. Conform het plan

	1938	1946	1947	1950
	In milliarden frs van 1938			
Voedingsmiddelen	160	117	132	170
Andere, niet duurzame goederen	86	84	90	102
Woningen	25	22	22	24
Kleding, textiel, leder	41	32	36	46
Andere duurzame gebruiks-goederen	28	21	28	42
Consumptiemiddelen	340	276	308	384
Machines, enz.	21	23	27	32
Transportmiddelen	12	18	18	27
Aanleg van werken	25	24	29	63
Uitrusting	10	5	7	7
Productiemiddelen	68	70	81	129
Diensten (Staat)	25	36	33	28
Totaal	433	382	422	541

Monnet wordt verbetering op vooroorlogs peil eerst verwacht in 1950. Daarnaast valt op te merken, dat het in de bedoeling ligt de hoeveelheid productiemiddelen in 1950 op ongeveer het dubbele van 1938 te brengen.

De vermeerdering van het nationaal inkomen in 1950 is noodzakelijk mede ter aflossing van de buitenlandse schulden, zoals uit onderstaande in- en uitvoercijfers blijkt:

	1938	1946	1947	1950
	In milliarden francs van 1938			
Invoer	46	39	50	53
Uitvoer	38	16	30	71
Uitvoersaldo	8	23	20	18

ONTVANGEN BROCHURES.

Onderzoek naar de bruto-winstmarges in den detailhandel in parfumerieën, cosmetische en toiletartikelen 1939—1942 ingesteld door het Economisch Instituut voor den Middenstand ten behoeve van de Vakgroep Detailhandel in Parfumerieën en Cosmetische artikelen. Uitg. Vakgroep Detailhandel in Parfumerieën en Cosmetische artikelen, 's-Gravenhage 1947, 66 blz., f 2,25.

Economische en technische differentiatie in verkeerswegen en verkeersmiddelen door Dr H. C. Kuiler. Openbare les, gehouden bij de aanvaarding van het privaatscholarium voor de leer van het verkeerwezen aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam op 22 April 1947. N.V. A. Oosthoek's Uitg. Mij., Utrecht 1947, 23 blz.

Distribución racional del factor humano en la industria y en el comercio door F. Bernard. Barcelona 1946, 25 blz.

Adaptación racional del medio ambiente al factor humano en las empresas industriales y comerciales, II door F. Bernard. Prólogo del Dr P. Portabella Durán. Barcelona 1946, 29 blz.

El departamento psicotécnico de „la Seda de Barcelona, S.A.” door F. Bernard. Publ. „Instituto Psicotécnico Barcelona”, 1946, 43 blz.

De vraag naar consumptiegoederen in 1947. Een onderzoek naar de preferenties der consumenten bij een gegeven omvang der totale consumptie. Centraal Planbureau i.o. Uitg. W. de Haan N.V., Utrecht.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt onderging in de afgelopen week een verdere verruiming, waardoor het disconto voor 3 t/m 6 maandspromessen daalde tot 1³/₈ pCt., terwijl negen- en tienmaandspromessen slechts 1/4 pCt. hoger noteerden. Ook callgeld was ruim en werd tegen 3/4 pCt. aangeboden, zonder nochtans steeds plaatsing te kunnen vinden. De omzetten bleven beperkt, hetgeen bij de zeer geringe rentemarges tussen de verschillende termijnen alleszins verklaarbaar is.

Hoewel de verkoop van Amerikaanse fondsen niet onbevredigend schijnt te verlopen, al wordt niet meer het peil van voor enige weken bereikt, schijnt de Regering toch vordering van bepaalde categorieën Amerikaanse effecten te overwegen. Aan de houders van 3 pCt. Kansas City Southern R. Company werd door De Nederlandsche Bank in overweging gegeven, om het aanbod dezer maatschappij tot inkoop tegen een koers van 104¹/₄ pCt., te aanvaarden. Dit vooral met het oog op toekomstige vordering, waarbij wellicht een dergelijke gunstige koers niet bereikt zal kunnen worden. Bovendien schijnt De Nederlandsche Bank certificatie-aanvragen voor de vernieuwing van couponbladen van Amerikaanse obligaties thans niet in behandeling te nemen. Kans op vordering van met name dollarobligaties is er dus zeker wel.

Overigens werd deze week ook bekend, dat een tweetal Amerikaanse industrieën van daadwerkelijke belangstelling voor het Nederlandse bedrijfsleven blijk hebben gegeven. Enerzijds zal in samenwerking met een Nederlands bedrijf een nieuwe fabriek worden gesticht op het gebied der metaalnijverheid, anderzijds zal een Nederlandse chemische industrie een licentie verkrijgen van een Amerikaans chemisch bedrijf. Een en ander zal onze deviezenpositie kunnen verbeteren, maar uiteraard slechts op enigszins langere termijn. Op de korte termijn blijft onze dollarpositie zorgelijk, zodat de waarschijnlijkheid der boven aangegeven vordering van dollarobligaties hierdoor niet wordt verkleind.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week weinig veranderingen te zien. Over het algemeen kan worden gezegd, dat voor alle groepen van fondsen het niveau van de vorige week iets kon worden overschreden. Indische fondsen vertoonden een vaste stemming, zonder dat dit aanleiding gaf tot omvangrijke koersverbeteringen.

6 Juni 1947 18 Juni 1947

A.K.U. /	172	174
van Berkel's Patent	124 ¹ / ₂	124 ¹ / ₂
Lever Bros. Unilever C.v.A.	274 ¹ / ₂	276
Philips G.b.v.A.	387 ¹ / ₂	393 ¹ / ₂
Koninklijke Petroleum	400 ¹ / ₂	409 ¹ / ₂
H.A.L.	208	208
N.S.U.	186	183 ¹ / ₂
H.V.A.	226	227 ¹ / ₂
Deli Mij. C.v.A.	131 ¹ / ₂	135 ¹ / ₂
Amsterdam Rubber	132 ¹ / ₂	133 ¹ / ₂

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere credieten
14 Mei 1947	5.035,5	141,5	65,1	52,3	3.817,6	1.263,0
23 Mei 1947	5.035,2	133,8	67,0	52,3	3.830,5	1.228,8
31 Mei 1947	5.037,4	138,2	63,8	52,3	3.907,8	1.178,5
7 Juni 1947	5.040,8	134,3	80,7	52,3	3.862,2	1.160,3

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 16 Juni 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " 100.900,—)	100.900,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank 146.376.893,12 *) Bijbank " 359.003,90 Agentsch. " 9.027.359,75	
	f 155.763.256,77	
Op effecten, enz.	155.593.774,22 *)	
Op goederen en celen	169.482,55	
	f 155.763.256,77 *)	
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 527.660.676,16	
Zilveren munt, enz.	1.452.183,09	
	f 529.112.859,25	
Papier op het buitenland	f 125.832.800,—	
Tegoeed bij correspondenten in het buitenland	150.102.146,52	
Buitenlandse betaalmiddelen	5.383.287,64	
	f 281.318.234,16	
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		67.143.146,48
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—
Diverse rekeningen		43.642.267,98
	f 4.680.580.664,64	

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	12.452.579,46
Bijzondere reserves	32.247.868,69
Pensioenfonds	16.902.726,45
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	126.199.055,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.719.235.640,—
Bankassiganties in omloop	46.693,81
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 946.969.410,23
Geblokkeerde saldo's van banken	59.782.951,02
Geblokkeerde saldo's van anderen	37.809.276,05
Vrije saldo's	582.307.367,82
	f 1.626.869.005,12
Diverse rekeningen	126.627.096,11
	f 4.680.580.664,64

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

2) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 42.165.200,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 148.443.552,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.	Deposits		
						Disc. and advances	Securities	Totaal
21 Mei '47	0,2	1.449,3	1.450	1.390,6	59,6			
28 Mei '47	0,2	1.449,2	1.450	1.394,1	56,1			
4 Juni '47	0,2	1.449,3	1.450	1.396,2	54,1			
11 Juni '47	0,2	1.449,2	1.450	1.395,5	54,8			

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
21 Mei '47	1,3	329,8	11,5	17,8	395,9	13,7	292,6
28 Mei '47	1,3	329,6	8,7	24,4	402,6	5,0	301,9
4 Juni '47	1,4	342,4	11,0	16,7	407,6	9,0	293,8
11 Juni '47	1,4	324,3	16,4	17,2	396,6	7,3	295,8

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland/ en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
28 April '47	520.380	140.377	128.729	101	155.355
6 Mei '47	522.409	126.894	122.728	101	157.176
12 " '47	520.685	131.755	175.487	101	154.825
19 " '47	520.237	130.168	167.224	101	156.399
27 " '47	519.882	145.179	166.437	102	155.270
2 Juni '47	522.983	144.121	147.729	101	154.406
9 " '47	523.754	134.591	146.813	101	155.359
16 " '47	529.113	125.833	155.485	101	155.763

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen		
28 April '47	2.736.968	789.631	65.457	37.141		724.235
6 Mei '47	2.754.067	780.167	54.693	35.635		721.301
12 " '47	2.736.901	807.929	46.270	36.670		715.076
19 " '47	2.721.059	831.434	53.082	40.471		686.701
27 " '47	2.729.913	935.214	64.256	38.382		591.068
2 " '47	2.764.130	889.826	53.456	37.619		595.335
9 Juni '47	2.746.711	938.096	54.533	37.563		559.478
16 " '47	2.719.236	946.969	59.783	37.809		582.307

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad 1)	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overzeesfondsen	Deel- en pasmunt.	Vorderingen op de Staat
30 April 1947	27.792	10.516	4.361	319	806	52.497
8 Mei 1947	27.784	10.723	4.505	321	828	52.432
14 " 1947	27.961	10.276	4.436	306	852	52.082
21 " 1947	27.982	10.249	3.790	323	870	52.317
29 " 1947	27.998	10.255	4.227	302	754	52.382
5 Juni 1947	28.013	10.831	4.056	316	754	52.372
12 " 1947	28.039	11.303	3.613	294	778	59.852

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa 1)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 2)
				van de schatkist	van anderen	
30 April 1947	637	163.319	75.996	1	5.596	567
8 Mei 1947	637	163.769	76.243	4	5.638	566
14 " 1947	637	162.943	75.755	2	5.501	559
21 " 1947	637	162.549	75.369	2	5.542	553
29 " 1947	637	162.928	75.446	2	5.840	552
5 Juni 1947	637	163.291	76.555	4	5.224	549
12 " 1947	637	162.732	26.174	3	5.049	544

- 1) Waarvan 10.493 miljoen francs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
- 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
- 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Discount's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
14 Mei 1947	82.817	133.414	99.449	56.600	426.000
22 " 1947	82.817	132.669	99.449	56.700	426.000
29 " 1947	82.817	134.885	99.449	63.700	426.000
5 Juni 1947	82.817	130.359	99.449	76.700	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
14 Mei 1947	770.235	62.857	752	61.198
22 " 1947	765.601	65.798	733	63.910
29 " 1947	775.053	67.490	745	65.849
5 Juni 1947	788.003	64.532	792	62.751

ZWEEDSE RIJKSBANK.
(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
14 Mei 1947	440	279	1.867	291	175	94	182
23 Mei 1947	440	278	1.971	288	136	94	182
31 Mei 1947	418	265	2.046	288	128	94	182
7 Juni 1947	396	251	2.051	269	148	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				Regularisatie-rekening	
		Direct opvraagbaar			45 dagen		
		Totaal	Staat	Banken			
14 Mei 1947	2.453	848	702	51	195	171	3
23 Mei 1947	2.423	870	609	175	195	164	3
31 Mei 1947	2.556	772	581	106	191	167	3
7 Juni 1947	2.476	780	573	124	190	166	3

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
23 April 1947	19.384	18.660	277	21.829
30 April 1947	19.537	18.815	276	21.857
7 Mei 1947	19.569	18.850	256	21.852
15 Mei 1947	19.628	18.910	259	21.762

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
23 April 1947	24.025	17.322	482	15.820
30 April 1947	24.022	17.470	619	15.826
7 Mei 1947	24.071	17.448	654	15.877
15 Mei 1947	24.013	17.571	566	15.949

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND 1).

Maand	Werklozen 2)	Wachtgelders 3) (raming)
30 Juni 1945	112.622	201.400
29 Juni 1946	45.953	7.800
30 Sept. 1946	38.743	6.000
31 Oct. 1946	37.578	6.200
30 Nov. 1946	39.041	4.800
31 Dec. 1946	47.000 4)	7.600
31 Jan. 1947	51.500 4)	7.100
28 Febr. 1947	55.800 4)	6.200
31 Mrt 1947	48.300 4)	5.200
30 April 1947	31.000 4)	3.400

1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

2) Gegevens van de arbeidsbureaux.

3) Bovendien 105.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

4) Bovendien 121.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

5) Bovendien 161.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

6) Bovendien 28.900 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND 1).

1938 = 100	Dec. 1945	Oct. 1946	Nov. 1946	Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947
Walsproducten van ijzer en staal 2)	57	102	105	125	104	116	146	129
Cement	85	108	96	73	24 3)	46	67	135
Metselstenen	33	70	73	76	81	68	66	56
Deuren		44	39	33	56	38	48	41
Katoen- en linnenweverijen	21	50	52	48	53	52	58	55
Schoenen	57	97	100	77	80	77	88	
Sigaren	36	65	-59	54	66	53	60	
Sigaretten	65	104	97	74	117	113	136	
Boter	27	58	49	35	27	21	28	43
Kaas	1	63	35	23	15	6	31	63

1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; — betekent 0; . betekent de gegevens ontbreken.

2) 1940 = 100.

3) Lagere cementproductie i.v.m. het, tengevolge van de vorst, stilleggen van de bouwnijverheid.

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE STAND DER RIJKSMIDDELEN 1).

Boekingstijdvak 1946/'47. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1946 t/m ult. Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Totaal 1 Jan. 1946 t/m ult. April 1947	Raming 1946
A. Voor het Rijk:							
Inkomstenbelasting	164.910	72.365	77.392	69.905	61.340	445.912	890.000
Vermogensbelasting	21.322	8.969	9.836	8.133	5.245	53.505	100.000
Winstbelasting	3.586	— 18	— 6	— 7	— 102	3.453	—
Vennootschapsbelasting	55.609	343	— 191	— 318	— 605	54.838	115.000
Vermog.bel.voor lichamen	10.374	18	— 18	— 19	— 10	10.345	33.000
Totalen	255.801	81.677	87.013	77.694	65.868	568.053	1.138.000
B. Voor het Gemeentefonds:							
Grondbelasting	25.164	510	86	676	— 16	26.420	23.000
Personele bel.	4.504	3.493	2.531	2.813	2.145	15.486	15.000
Ondernemingsbelasting	23.074	5.523	6.931	5.677	5.820	47.025	30.000
Totalen	52.742	9.526	9.548	9.166	7.949	88.931	68.000

1) Zie voor toelichting de aantekening: „Opbrengst der Rijksmiddelen” in „E.-S.B.” van 28 Mei 1947, blz. 432. Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 4 Juni 1947, blz. 458.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1947/'48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. April 1947	Raming 1947
A. Voor het Rijk:						
Inkomstenbelasting	—	—	—	6	6	660.000
Vermogensbelasting	—	—	—	1	1	90.000
Winstbelasting	—	5	45	27	77	—
Vennootschapsbelast.	7.264	8.028	9.070	13.497	37.859	140.000
Vermog.bel.voor lichamen	654	402	479	1.274	2.809	36.000
Totalen	7.918	8.435	9.594	14.805	40.752	926.000
B. Voor het Gemeentefonds:						
Grondbelasting	—	—	186	7.415	7.601	23.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	21.000
Ondernemingsbelasting	—	9	12	495	516	40.000
Totalen	—	9	198	7.910	8.117	84.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1947. Overige middelen.

× f 1000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Raming 1947
Loonbelasting	52.280	38.057	20.013	58.278	340.000
Dividendbelasting	2.602	543	932	1.314	11.000
Commissarissenbelasting	350	220	96	222	1.000
Vereveningsheffing	20.960	13.960	8.774	21.176	150.000
Voorheffing op f.h. buitenland geaccumuleerde inkomsten	25	123	83	139	2.000
Superdividendbelasting	23	—	20	—	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	5.435	3.074	4.186	7.774	120.000
Statistiekrecht	274	170	423	635	1.300
Bijzondere wijnbelasting	26	17	52	68	400
Accijns op zout	133	140	1.128	454	7.000
Accijns op gedestilleerd	4.122	4.866	4.415	4.542	30.000
Accijns op bier	1.646	2.232	1.264	1.435	32.000
Accijns op suiker	4.960	8.550	5.153	4.179	23.000
Accijns op tabak	11.513	8.355	12.637	8.634	120.000
Accijns op wijn f.	40	51	186	50	850
Belasting op gouden en zilveren werken	70	74	79	74	1.600
Omzetbelasting	45.658	40.283	25.631	47.047	330.000
Rechten v. zegel*)	964	605	1.298	1.223	10.000
Rechten van registratie	2.191	1.051	1.455	1.533	20.000
Rechten van successie enz.	5.304	6.515	5.916	5.993	60.000
Motorrijtuigenbelasting	1.777	1.657	2.236	4.095	20.000
Totalen	160.351	130.543	95.977	168.865	1.279.150

*) Hieronder begrepen zegelrecht, nota's van make-laars en commissio-nairs in effecten

150

104

150

229

Opbrengst van de buitengewone middelen

× f 1.000

Benaming der middelen	Raming 1947	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947
Vermogensaanwas- belasting	memorie ¹⁾	—	—	35	3.137
Vermogensheffing ineens	memorie ²⁾	—	—	—	—

¹⁾ De totale opbrengst is geraamd op f 3.500 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

²⁾ De totale opbrengst is geraamd op f 2.000 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

STAAT III.

Kalenderjaar 1947.

Zekoheldsstellingen.

× f 1 miljoen.

	Geïnd ge- durende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te in- nemen per ein- de v. d. maand	Afgeschre- ven geduren- de de maand	Totaal ge- ind + nog in- te nemen t/m eind v. de maand	Totaal afge- schreven t/m einde v. de maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m. Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. 1947	47	1.600	675	9	2.275	136
Febr. 1947	45	1.645	643	9	2.288	145
Mrt 1947	30	1.675	635	11	2.310	156
April 1947	31	1.706	619	17	2.325	173

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in dui- zenden tonnen	Waarde in mil- lioenen gulden	Gewicht in dui- zenden tonnen	Waarde in mil- lioenen gulden	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.305 ²⁾	3.919	785	— 1.520
Jan. '47	762	201	280	108	— 93
Febr. '47	1.312 ²⁾	313 ²⁾	178	97	— 216
Mrt '47	1.023	256	234	138	— 118
April '47	1.353	339	466	143	— 196

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

²⁾ Gecorrigeerde waarde.

³⁾ Door het inhalen van de achterstand in de toezending van het grondmateriaal zijn in deze maand veel goederen opgenomen, welke vóór 1 Februari ten invoer werden aangegeven.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLANDS-INDIË¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in tonnen	Waarde in 1.000 gulden	Gewicht in tonnen	Waarde in 1.000 gulden	
1939		478.000		774.000	296.000
1e halfjaar 1940		444.000		931.000	487.000
— 1946		20.000	66.345	27.359	7.359
Juli 1946	10.644	17.825	28.363	15.046	— 2.779
Aug. 1946	26.791	22.827	42.580	18.628	— 4.199
Sept. 1946	57.559	48.420	55.095	23.098	— 25.322
Oct. 1946	29.628	27.444	43.954	17.554	— 9.860
Nov. 1946	77.510	24.731	66.326	29.382	+ 4.651

¹⁾ Bron: „Centraal Kantoor voor de Statistiek”, afd. Handelsstatistiek.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Mei 1947	7 Juni 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 904.491.482,60	f 920.093.852,84
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Neder- landsche Gemeenten	„ 33.610,22	„ 189.517,64
Kasvorderingen wegens credi- etverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onder- pand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 375.943.183,80	„ 358.798.145,07
Voorschotten op ult. April 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 81.455.028,42	„ 81.455.028,42
Vordering in rek.-courant op: Nederlands-Indië	„ 668.375.373,24	„ 665.730.864,74
Suriname	„ 37.263.197,52	„ 37.742.671,22
Curacao	„ 144.748,28	„ 144.748,28
Het Algemeen Burgerlijk Pen- sioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en in- stellingen	„ 590.987.145,54	„ 596.341.904,68
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederland- sche Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederland- sche Bank N.V. in rekening- courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 694.222.600,—	f 694.222.600,—
Schatkistpromessen bij De Ne- derlandsche Bank N.V. inge- volgde overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2100.000.000,—	„ 2100.000.000,—
Schatkistpromessen in om- loop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank N.V. is geplaatst nihil)	„ 6372.600.000,—	„ 6416.100.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 147.982.961,50	„ 147.406.033,50
Schuld op ultimo April 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren be- lastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pen- sioenfonds	„ 11.852.120,20	„ 7.805.437,27
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 414.440.300,39	„ 409.576.215,25
Andere staatsbedrijven	„ 4.027.768,15	„ 4.027.768,15
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3230.397.338,98	„ 3232.830.841,23

HAVENBEWEGING.

Te Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen aangekomen zeeschepen¹⁾.

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.622	470	458.800	3.585	11.129.932
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.833.381	5.284	9.311.899
Januari 1947	364	628.527	191	223.086	422	855.334
Februari	329	635.622	149	209.969	503	1.050.345
Maart	441	742.747	146	215.633	611	1.272.384
April	463	729.734			642	1.265.483
4 t/m. 10 Mei	109	199.875		65.339		
11 t/m. 17 Mei	109	147.047	66	53.029		
18 t/m. 24 Mei	120	207.617	42	50.046		
25 t/m. 31 Mei	127	220.727	50	47.654		

¹⁾ Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

◆ Vacatures ◆

Op groot Handelskantoor te Rotterdam wordt gevraagd

chef de bureau

voor zo spoedig mogelijke indiensttreding.

Candidaten, bij voorkeur juristen, moeten ruime algemene ontwikkeling bezitten, in staat zijn leiding te geven aan groter personeel, de moderne talen beheersen in woord en geschrift en bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen. Ervaring in een soortgelijke functie strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties, eigenhandig geschreven, dienen nadere inlichtingen te verstrekken omtrent levensloop, godsdienst, verl. salaris, etc. en gericht te worden aan Adv. Bur. BRAUN, Schiekade 121, Rotterdam-C., onder no. 11728.

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, die deze annonces tengevolge hebben is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 23 Juni a.s. in ons bezit te zijn.

N.V. Louis Dobbemann Waddinxveen

KOFFIE

THEE

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 Mei 1947

Kas, Kassiers en Daggeldlenen	f.	15.621.153,17
Nederlands Schatkistpapier	„	606.652.965,27
Ander Overheidspapier	„	1.056.830,57
Wissels	„	1.208.938,03
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	21.429.188,84
Effecten en Syndicaten	„	2.088.307,10
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„	11.346.647,89
Debiteuren	„	79.355.684,77
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„	8.531.400,69
Gebouwen	„	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„	1.035.943,28
	f.	751.827.059,61

Kapitaal	f.	40.000.000,—
Reserve	„	12.000.000,—
Bouwreserve	„	2.000.000,—
Deposito's op Termijn	„	62.993.849,45
Crediteuren	„	617.484.083,35
Geaccepteerd door Derden	„	177.334,96
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	16.135.848,57
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	1.035.943,28
	f.	751.827.059,61

PERSONEELSVZERKERINGEN

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

O.N.R.I.

Orde van
Nederlandse Raadgevende Ingenieurs

Onafhankelijke adviezen, ontwerpen, toezicht op uitvoering

Waarborg voor deskundigheid en integriteit

VAKGEBIEDEN:

Bouw- en waterbouwkunde, verwarmingstechniek, electrotechniek, bedrijfsorganisatie, werktuigkunde, scheepsbouw, koeltechniek.

Vraagt ledenlijst aan bij

Secretariaat: Prinsessegracht 23, Den Haag

N.V. LANKHORST

TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

N.V. BRONSWERK

Huygen & Wessel — Becht & Dyserinck

**VERWARMING, VENTILATIE, LUCHTBEHANDELING,
PIJPLEIDINGEN**

Amersfoort, Amsterdam, Rotterdam, Apeldoorn, Leeuwarden, Sittard,
Vlissingen